

ประวัติศาสตร์จีนปลายราชวงศ์ชิงจากภาพข่าวในหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศส¹Chinese History during the Late Qing Dynasty through News Illustrations
in French Newspapers

กำพล ปิยะศิริกุล Kampol Piyasirikul * ฐนวิวัฒน์ ไกรเพิ่ม Thanawit Kraiperm **

วันรับบทความ 24 ตุลาคม 2565 / วันแก้ไขบทความ 8 ธันวาคม 2565 / วันตอบรับบทความ 21 ธันวาคม 2565

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาประวัติศาสตร์จีนในช่วงปลายราชวงศ์ชิงจากภาพข่าวที่ได้รับการตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสใน ค.ศ. 1891 - 1911 คำถามการวิจัยคือ หนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสสะท้อนมุมมองจากภาพข่าวเกี่ยวกับเนื้อหาประวัติศาสตร์จีนอย่างไร ผู้เขียนตั้งสมมุติฐานการศึกษาว่า หนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสมุ่งเสนอมุมมองไปที่ประวัติความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับฝรั่งเศส และประวัติความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับมหาอำนาจจักรวรรดินิยม

การศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยทางประวัติศาสตร์เป็นหลัก โดยรวบรวมเอกสารชั้นต้น วิเคราะห์เนื้อหาประวัติศาสตร์จีน และรับรู้มุมมองของฝรั่งเศสจากหนังสือรวมภาพข่าวเรื่อง *ประวัติศาสตร์จีนที่ล้นหายในตะวันตก: ประวัติศาสตร์จีนสมัยปลายราชวงศ์ชิง ค.ศ. 1891 - 1911 จากการบินที่ของหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศส เลอ เปอติ ฌูร์นาล* (《遗失在西方的中国史：法国〈小日报〉记录的晚晴 1891 - 1911》)

ผลการวิจัยพบว่า มีภาพข่าวที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์จีนสมัยปลายราชวงศ์ชิงจำนวนทั้งสิ้น 112 ภาพ เนื้อหาของภาพข่าวที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่หนึ่ง ภาพข่าวประวัติความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับมหาอำนาจจักรวรรดินิยม จำนวน 64 ภาพจากมุมมองของนักข่าวฝรั่งเศส ภาพข่าวเหล่านี้สะท้อนเหตุการณ์สงครามระหว่างจีนกับญี่ปุ่นครั้งที่ 1 การจลาจลของนักมวยฮือฮวดวน การบุกจีนของกองทัพพันธมิตรแปดชาติ สงครามระหว่างรัสเซียกับญี่ปุ่น กลุ่มที่สอง ภาพข่าวประวัติความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับฝรั่งเศส แม้ว่าภาพข่าวเหล่านี้มาจากหนังสือพิมพ์สัญชาติฝรั่งเศส แต่กลับนำเสนอเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องเฉพาะจีนกับฝรั่งเศสเพียง 26 ภาพเท่านั้น ซึ่งได้เล่าเหตุการณ์ความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างจีนกับฝรั่งเศสในสมัยปลายราชวงศ์ชิง อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนยังพบเนื้อหาภาพข่าวกลุ่มที่สามซึ่งอยู่นอกเหนือสมมุติฐาน กล่าวคือ ภาพข่าวประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องเฉพาะประเทศจีน จำนวน 22 ภาพ ส่วนใหญ่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับขบวนการปฏิวัติและภัยพิบัติในประเทศจีน ตลอดจนนำเสนอภาพบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ในราชสำนักชิง ในภาพรวมผู้เขียนพบว่า ภาพข่าวในหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสสะท้อนมุมมองว่า จีนเป็นผู้จุดชนวนความขัดแย้งกับต่างชาติ และยัง

¹ ผู้เขียนได้ปรับแก้ไขเนื้อหาในบทความตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและนำเสนอบทความในการประชุมวิชาการระดับชาติด้านจีนวิทยา ครั้งที่ 1 “ความสัมพันธ์เชิงยุทธศาสตร์ระหว่างไทย-จีนในวิถีใหม่” ณ ห้อง E4-507 อาคารพลเอกสำเภา ชูศรี (E4) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง วันจันทร์ที่ 19 กันยายน 2565 จัดโดยศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร และสำนักวิชาจีนวิทยา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ภายใต้ความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยพะเยา

*อาจารย์ประจำโครงการจีนศึกษา วิทยาลัยนานาชาติปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ kapol.p@pbic.tu.ac.th

**อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาฝรั่งเศส วิทยาลัยศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

เป็นผู้ที่ทำให้เหตุปะทะทวีความรุนแรงมากขึ้น ภาพข่าวเหล่านี้จึงนำเสนอและให้ความสำคัญว่าฝรั่งเศสและมหาอำนาจจักรวรรดินิยมเป็นฝ่ายที่ถูกกระทำ จึงจำเป็นต้องใช้กำลังเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของตน

คำสำคัญ ประวัติศาสตร์จีน ปลายราชวงศ์ชิง หนังสือพิมพ์ ฝรั่งเศส

Abstract

This article aimed to study Chinese history during the late Qing dynasty through news photos published in French newspapers from 1891 to 1911. This research examines how French newspapers reflect their views on Chinese history through news photos. The study hypothesized that French newspapers would tend to specifically present their perspectives on the history of Sino-French relations and the history of Sino-Imperial superpowers relations.

Based on historical research methods, the authors gathered primary sources, analyzed Chinese history, and recovered French perspectives from the news illustration collection book series: *The Lost History of China in the West: Chinese History during the Late Qing Dynasty 1891 - 1911 Recorded by French Newspaper Le Petit Journal*. The authors then used content analysis to categorize the contents of the news photos, and a descriptive analysis method to describe the contents of Chinese history from the news photos in French newspapers.

The results showed that a total of 112 news illustrations depicted Chinese history during the late Qing dynasty. The news illustrations appearing in French newspapers were categorized into three groups by content. The first group comprising 64 news illustrations portrayed the history of Sino-Imperial superpower relations. From the perspectives of French journalists, these news illustrations reflected the events of the First Sino-Japanese War, the Boxer Uprising, the Eight-Nation Allied Forces invasion of China, the Russo-Japanese War, etc. The second group portrayed the history of Sino-French relations. Although these news illustrations were published by French newspapers, only 26 news illustrations presented events related to China and France and the violent conflicts between the two countries in the period. However, the third group that lay outside the authors' hypothetical limits, comprising 22 news illustrations related only to China. Most of them reflected the revolutionary movements and disasters in China. In addition, some presented images of some significant historical figures in the Qing imperial court. Overall, the authors found that these news illustrations reflected one perspective that China was the party causing not only conflicts against foreign countries but also escalate those conflicts into violent collisions.

However, these news illustrations presented France and other imperial superpowers as the victims who needed to use their forces to safeguard their interests.

Keywords: Chinese history, Late Qing dynasty, Newspaper, France

บทนำ

ชาวจีนกล่าวไว้ว่า “เหตุที่ไม่รู้จักสภาพจริงของภูเขาหลูซาน ก็เพราะตนเองยังอยู่ในภูเขาหลูซาน” (不识庐山真面目，只缘身在此山中) กล่าวคือ เมื่อเราอยู่ในสิ่งแวดล้อมหรือสภาพการณ์ใดก็ตาม เรามักจะไม่สามารถทำความเข้าใจต้นสายปลายเหตุของเรื่องราวเหล่านั้นได้อย่างถ่องแท้ ทว่า หากพาตัวเองออกจากสิ่งแวดล้อมหรือสภาพการณ์ดังกล่าว เราก็จะเห็นภาพรวมและสามารถวิเคราะห์ความเป็นมาเป็นไปของสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น ฉะนั้นโดยที่ฉนั้น การศึกษาประวัติศาสตร์ของชาติหนึ่งนอกจากควรอ่านข้อมูลจากมุมมองของ “คนใน” แล้ว ก็ยังจำเป็นต้องค้นคว้าหาข้อมูลจากมุมมองของ “คนนอก” ควบคู่ไปด้วย เพื่อเติมเต็มช่องว่างทางประวัติศาสตร์ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ประวัติศาสตร์จีนปลายราชวงศ์ชิงเป็นยุคสมัยแห่งความผันผวนทางการเมืองทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ภายในราชสำนักชิงมีการแย่งชิงอำนาจรัฐกันอย่างดุเดือด รัฐบาลราชวงศ์ชิงประสบความล้มเหลวในการบริหารและปฏิรูปประเทศ อีกทั้งยังพ่ายแพ้สงครามให้กับมหาอำนาจจักรวรรดินิยมครั้งแล้วครั้งเล่า ปฏิเสธไม่ได้ว่าเอกสารจำนวนมากที่บันทึกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์จีนช่วงดังกล่าวมาจากมุมมองของจีน ซึ่งถือเป็น “คนใน” นั้นย่อมมีคุณค่ายิ่ง แต่เอกสารของต่างประเทศจากมุมมองของ “คนนอก” ก็สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน โดยเฉพาะเอกสารชั้นต้น จากเหตุผลข้างต้น ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาประวัติศาสตร์จีนสมัยปลายราชวงศ์ชิงจากเอกสารชั้นต้นของต่างประเทศ โดยเลือกศึกษาจากภาพข่าวในหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศส เนื่องจากเห็นว่าหนังสือพิมพ์เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่บันทึกเหตุการณ์บ้านเมืองแบบปัจจุบันทันด่วน และเป็นเอกสารชั้นต้น นอกจากนี้ ฝรั่งเศสยังเป็นประเทศคู่กรณีที่สำคัญกับจีนในประวัติศาสตร์ช่วงดังกล่าวด้วย

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์จีนในช่วงปลายราชวงศ์ชิง จากภาพข่าวที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสช่วง ค.ศ. 1891 - 1911 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ กล่าวคือ กำหนดหัวข้อที่ศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมหลักฐานจากเอกสารชั้นต้น คือ ภาพข่าวในหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศส แล้วจึงวิเคราะห์ตรวจสอบ รวมถึงประเมินความน่าเชื่อถือและคุณค่าของหลักฐาน ถัดมาจึงสรุปผลอย่างเคร่งครัดรัดกุม และสุดท้ายนำเสนอข้อมูลอย่างมีเหตุผลตรงไปตรงมา คำถามการวิจัยคือ หนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสสะท้อนมุมมองจากภาพข่าวเกี่ยวกับเนื้อหาประวัติศาสตร์จีนอย่างไร ผู้เขียนตั้งสมมุติฐานการศึกษาว่า หนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสเสนอมุมมองประวัติความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับฝรั่งเศส และประวัติความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับมหาอำนาจจักรวรรดินิยม

ผู้เขียนรวบรวมเอกสารชั้นต้นจากหนังสือรวมภาพข่าวเรื่อง *ประวัติศาสตร์จีนที่ล้นหายในตะวันตก: ประวัติศาสตร์จีนสมัยปลายราชวงศ์ชิง ค.ศ. 1891 - 1911 จากการบันทึกของหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศส เลอ เปอติญัวร์นาล* (《遗失在西方的中国史：法国〈小日报〉记录的晚清 1891 - 1911》) ที่สำนักพิมพ์เปยจิง สื่อได้หัวเหวินซูจวี (北京时代华文书局) ประเทศจีน พิมพ์ใน ค.ศ. 2015 โดยรวบรวมภาพข่าวจาก

หนังสือพิมพ์ฝรั่งเศส จำนวน 9 ฉบับ ได้แก่ 1) เลอ เปติ ฌูร์นาล (ฉบับพิเศษรวมภาพข่าว) (*Le Petit Journal (Supplément Illustré)*) 2) อิลูซเตร ซอเลย์ ดู ดิม็องซ์ (*L'illustré Soleil du Dimanche*) 3) อิลูซเตร นาซียอนาล (*L'illustré National*) 4) เลอ แปเลอแร็ง (*Le Pèlerin*) 5) เลอ เปติ ปารีเซียง (ฉบับพิเศษรวมภาพข่าว) (*Le Petit Parisien (Supplément Littéraire Illustré)*) 6) เลอ โมนิเตอร์ ดู ปุย เดอ โดม (ฉบับพิเศษรวมภาพข่าววันอาทิตย์) (*Le Moniteur du Puy-de-Dôme (Supplément Illustré du Dimanche)*) 7) เลอ ริริ (หนังสือพิมพ์ล้อเลียนฉบับวันเสาร์) (*Le Rire (journal humoristique paraissant le samedi)*) 8) เลอ เปติ โพรว็องซาล (ฉบับพิเศษรวมภาพข่าววันเสาร์) (*Le Petit Provençal (Supplément Illustré paraissant le samedi)*) และ 9) ลา วี อิลูซเตร (หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์) (*La Vie Illustrée (journal hebdomadaire)*) เมื่อวิเคราะห์เนื้อหาและแบ่งจำแนกกลุ่มภาพข่าวแล้ว จึงวิเคราะห์มุมมองทางประวัติศาสตร์จีนจากภาพข่าวในหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศส

เหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์จีนสมัยปลายราชวงศ์ชิง

ราชวงศ์ชิงหรือราชวงศ์แมนจูปกครองดินแดนที่เป็นประเทศจีนปัจจุบันระหว่าง ค.ศ. 1644 - 1912 รวมเวลาประมาณ 268 ปี ถือเป็นราชวงศ์สุดท้ายในประวัติศาสตร์จีนก่อนการเปลี่ยนแปลงเป็นสาธารณรัฐ บรรพบุรุษของราชวงศ์ชิงเป็นชนชาติพันธุ์หนี่วเจิน ตั้งหลักแหล่งกระจัดกระจายเป็นชุมชนต่าง ๆ อยู่บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจีนตั้งแต่ต้นราชวงศ์หมิง (ค.ศ. 1368 - 1644) จนกระทั่งพระเจ้าหนูเออร์ฮาดือในตระกูลอ้ายซินเจวี่ยหลัวสถาปนาตนเองเป็นข่านแห่งอาณาจักรโหวจิน (จีนยุคหลัง) ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจีนในปี 1616 ใช้กำลังปราบปรามชุมชนชาวหนี่วเจินทั้งหลาย และรวบรวมแผ่นดินชาวหนี่วเจินเป็นปึกแผ่นสำเร็จในปี 1619 หลังจากพระเจ้าหนูเออร์ฮาดือสิ้นพระชนม์ใน ค.ศ. 1626 รัชทายาทหวงไท่จีเสด็จขึ้นครองราชย์ต่อมา พระเจ้าหวงไท่จีทรงสืบสานและพัฒนานโยบายการปกครองอาณาจักรจีนอย่างต่อเนื่องจากพระบิดา เช่น การปฏิรูปการเมือง การขยายอาณาเขต การก่อสร้างนครกับราชวงศ์หมิง (Zhang, 2004: 338-347)

พระเจ้าหวงไท่จีทรงสถาปนาตนเองเป็นจักรพรรดิใน ค.ศ. 1636 ทรงเปลี่ยนชื่ออาณาจักรจีนเป็นชิง และทรงเปลี่ยนชื่อชนชาติพันธุ์หนี่วเจินเป็นแมนจู เมื่อจักรพรรดิหวงไท่จีสิ้นพระชนม์ใน ค.ศ. 1643 รัชทายาทฝูหลินที่ยังทรงพระเยาว์เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นจักรพรรดิซุ่นจื้อ โดยมีเจ้าชายตัวเออร์กุ่น (พระเจ้าอา) ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการ ในปีถัดมา (ค.ศ. 1644) กองทัพราชวงศ์ชิงบุกโจมตีเอาชนะราชวงศ์หมิงสำเร็จ ราชวงศ์หมิงล่มสลาย ราชสำนักชิงย้ายเมืองหลวงจากนครเซ็งจิง (ปัจจุบันคือเมืองเสิ่นหยาง มณฑลเหลียวหนิง) มาที่กรุงปักกิ่ง และสถาปนาอำนาจการปกครองเหนือดินแดนจีนต่อจากราชวงศ์หมิง (Kruarattikan, 2012: 17-18)

ในสมัยต้นและกลางราชวงศ์ชิง การแก้ปัญหาบูรณาภาพแห่งดินแดนในเขตชายแดนเป็นนโยบายสำคัญในด้านการรักษาความมั่นคงของราชสำนักชิง ตั้งแต่รัชสมัยของจักรพรรดิคังซี (ค.ศ. 1662 - 1722) จักรพรรดิยงเจิ้ง (ค.ศ. 1723 - 1735) จนถึงจักรพรรดิเฉียนหลง (ค.ศ. 1736 - 1795) รวมเวลาต่อเนื่องยาวนานกว่า 130 ปี ราชสำนักชิงมุ่งปราบกบฏและกลุ่มอำนาจแบ่งแยกดินแดนในบริเวณห่างไกลศูนย์กลางอำนาจการปกครองและเขตชายแดนทั่วประเทศ เช่น กบฏสามฝ่ายในชายแดนภาคใต้ กลุ่มอำนาจตระกูลเจิ้ง

ในไต้หวัน ะกบฏจูกัง ด้วยเหตุนี้ ราชสำนักชิงจึงรวบรวมดินแดนต่าง ๆ ที่อยู่ห่างไกลศูนย์กลางอำนาจการปกครองอย่างยาวนาน กุ้ยโจว ผู้เจี้ยน เสฉวน กวางตุ้ง กวางสี ไต้หวัน ซินเจียง ชิงไห่ มองโกล ทิเบต จนเป็นปีกแผ่นได้สำเร็จ รวมถึงพยายามดึงอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางที่กรุงปักกิ่ง ความมั่นคงด้านการเมืองการปกครองเป็นพื้นฐานสำคัญในการฟื้นฟูและพัฒนาการผลิตด้านเกษตรกรรม หัตถกรรม และพาณิชย์กรรม ส่งผลให้ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นยุคทองแห่งการพัฒนาประเทศของราชวงศ์ชิง

อย่างไรก็ตาม ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ราชสำนักชิงกลับดำเนินนโยบายปิดประเทศ ตั้งแต่ต้นรัชสมัยจักรพรรดิเฉียนหลง จีนปฏิเสธการติดต่อปฏิสัมพันธ์กับนานาชาติเกือบทุกช่องทางโดยการปิดเมืองท่าชายฝั่งทะเลแถบตะวันออกและใต้เกือบทุกแห่ง ยกเว้นกวางโจวซึ่งเป็นเมืองท่าเพียงแห่งเดียวที่ทางการจีนอนุญาตให้ชาวต่างชาติเดินทางมาค้าขายกับจีนได้ แต่พ่อค้าชาวต่างชาติต้องยอมรับและปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับอันเข้มงวดของทางการจีนอย่างเคร่งครัด สามารถค้าขายกับตัวแทนที่ได้รับอนุญาตจากทางการจีนเท่านั้น (Wakeman, 1995: 163-164) ระบบการค้าผูกขาดนี้เรียกว่าระบบการค้ากวางโจว การดำเนินนโยบายปิดประเทศนี้มีสาเหตุหลักมาจากโลกทัศน์อนุรักษ์นิยมสุดขั้วของราชสำนักชิง ที่ชนชั้นนำและผู้ปกครองราชสำนักชิงเห็นว่า จีนเป็นประเทศที่มีอารยธรรมสูงส่งและเป็นสังคมที่มีระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง แต่ดูแลล้นวิทยาการล้ำหน้าของประเทศอื่นว่าเป็นสิ่งประดิษฐ์พิลึกกึกกือของดินแดนไร้อารยธรรม เนื่องจากราชสำนักชิงมองว่า ตนอยู่ในสถานะสูงกว่าผู้อื่น ทั้งยังมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์และปัจจัยการผลิตภายในประเทศเพียงพอ การติดต่อกับชาวต่างชาติจะก่อให้เกิดความเสียหายต่ออารยธรรมอันล้ำหน้าของราชสำนักจีนที่สงเคราะห์ให้แก่ประเทศคู่ค้า การดำเนินนโยบายปิดประเทศดังกล่าวส่งผลร้ายแก่จีนอย่างมหันต์ เพราะในท่ามกลางกระแสธารแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและการคิดค้นผลิตเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องของโลกสมัยใหม่ จีนได้สร้างเงื่อนไขด้านลบจนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิทยาการก้าวหน้ากับนานาประเทศ

เมื่อการดำเนินนโยบายปิดประเทศตามโลกทัศน์อนุรักษ์นิยมสุดขั้วของจีนประจันหน้ากับลัทธิจักรวรรดินิยมของมหาอำนาจตะวันตกที่ต้องการแผ่ขยายอิทธิพลของตนในดินแดนอื่น การปะทะสูรบจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ศักราชแห่งความอัปยศในหน้าประวัติศาสตร์จีนสมัยปลายราชวงศ์ชิงเริ่มเมื่อกองทัพอังกฤษนำขบวนเรือรบมาบุกน่านน้ำจีนเพื่อบีบบังคับให้ราชสำนักชิงเปิดการค้าเสรี จนปะทุเป็นสงครามฝิ่นครั้งที่ 1 เมื่อ ค.ศ. 1839 - 1842 ขบวนการฝิ่นคือการค้าฝิ่นของอังกฤษในจีนซึ่งเป็นการค้าผิดกฎหมาย อังกฤษมุ่งหวังใช้ฝิ่นเป็นสินค้าหลักในการปรับดุลการค้ากับจีนเพื่อขยายตลาดการค้าในจีนต่อไป หลังจากจีนปราชัยในสงครามนี้ รัฐบาลราชวงศ์ชิงถูกอังกฤษบีบบังคับให้ลงนามในสนธิสัญญาหนานจิง (นานกิง) และสนธิสัญญาอื่นที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาในสนธิสัญญาระบุให้จีนเปิดเมืองท่าชายฝั่งทะเล 5 แห่ง (กวางโจว กุ้ยโจว เซี่ยเหมิน หนิงปัว และเซี่ยงไฮ้) ให้ชาวอังกฤษทำการค้าได้อย่างเสรี ยกฮ่องกงให้เป็นอาณานิคมของอังกฤษ จ่ายค่าปฏิกรรมสงครามให้แก่อังกฤษ จำนวน 21 ล้านหยวน ตลอดจนร่วมกำหนดภาษีศุลกากรของสินค้านำเข้าและส่งออกกับฝ่ายอังกฤษ (Spence, 1990: 158-160)

อังกฤษได้สิทธิสภาพนอกอาณาเขตเหนือดินแดนจีน เป็นชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง รวมถึงได้สิทธิเช่าที่ดินในเมืองท่า 5 แห่งดังกล่าว จากการบีบบังคับรัฐบาลราชวงศ์ชิงทำสนธิสัญญาเช่าที่ดินเพิ่มเติมต่างหาก สนธิสัญญาหนานจิงเป็นสนธิสัญญาอันไม่เท่าเทียมฉบับแรกที่จีนทำกับชาติตะวันตก และถือเป็น

ต้นแบบของสนธิสัญญาอันไม่เท่าเทียมที่จีนทำกับประเทศอื่น ๆ ในเวลาต่อมาด้วย สหรัฐอเมริกา เบลเยียม สวีเดน นอร์เวย์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งฝรั่งเศส ต่างฉวยโอกาสที่จีนแพ้สงครามกับอังกฤษ จึงบีบบังคับรัฐบาลราชวงศ์ชิงให้ทำสนธิสัญญาที่มีเนื้อหาคล้ายคลึงกับสนธิสัญญานานกิงเพื่อให้ตนได้รับสิทธิต่าง ๆ เหมือนอังกฤษ (Li et al., 2001: 28-33)

สงครามฝิ่นครั้งที่ 1 ระหว่างจีนกับอังกฤษถือเป็นการเปิดฉากการข่มขู่แห่งความอับอายต่อสูในหน้าประวัติศาสตร์จีนสมัยปลายราชวงศ์ชิง หลังจากนั้น เกิดจลาจลภายในประเทศและศึกสงครามกับต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง สร้างความเสียหายและความบอบช้ำหนักหน่วงแก่ประเทศและประชาชน กบฏไท่ผิงเทียนกั๋ว (ค.ศ. 1851 - 1864) เป็นกบฏชาวนาต่อต้านราชวงศ์ชิง นำโดยบัณฑิตสอบตบนามว่าหวังชิวเฉวียน ขบวนการต่อต้านราชสำนักชิงครั้งนี้ขยายขอบเขตครอบคลุมพื้นที่มากถึง 18 มณฑล หรือเทียบเท่าครึ่งประเทศจีน รวมถึงสถาปนาอำนาจการปกครองของตนเองยาวนานกว่า 10 ปี สิ้นคลอนอำนาจการปกครองของรัฐบาลราชวงศ์ชิงอย่างรุนแรง (Benshu bianxie zu., 2009: 44) นับเป็นกบฏชาวนาที่ส่งผลกระทบวงกว้างที่สุดในประวัติศาสตร์จีน แต่สุดท้ายก็ถูกกองทัพรัฐบาลราชวงศ์ชิงปราบปรามลงได้สำเร็จ

ในช่วงที่เกิดกบฏไท่ผิงเทียนกั๋ว ราชสำนักชิงถูกชาติตะวันตกรุกรานอีกครั้ง เมื่ออังกฤษและฝรั่งเศสหาข้ออ้างเปิดศึกกับจีน จนปะทุเป็นสงครามฝิ่นครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1856 - 1860) กองทัพพันธมิตรอังกฤษและฝรั่งเศสบุกกรุงปักกิ่งและเผาทำลายพระราชวังหยวนหมิงหยวน จักรพรรดิเสียนเฟิงและสมาชิกพระราชวงศ์ทรงหลบหนีไปยังพระตำหนักในมณฑลเหอเหอ (ปัจจุบันอยู่ในเมืองเฉิงเต๋อ มณฑลเหอเป่ย์) หลังจากนั้น อังกฤษและฝรั่งเศสได้บีบบังคับให้จีนทำสนธิสัญญาเทียนจิน สนธิสัญญาปักกิ่ง และสนธิสัญญาอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยมีเนื้อหาหลักระบุว่า จีนต้องจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามให้แก่อังกฤษและฝรั่งเศส ทูตต่างชาติประจำการที่กรุงปักกิ่งได้ จีนเปิดเมืองท่าเพิ่ม ชาวต่างชาติเดินทางท่องเที่ยว ค้าขาย และเผยแพร่ศาสนาได้อย่างเสรี เรือพาณิชย์และเรือรบแล่นเข้ามายังเมืองท่าของจีนบริเวณแม่น้ำแยงซีเกียงได้ การค้าฝิ่นถูกกฎหมาย ปรับแก้กฎหมายสรรพากร จีนยกแหลมเกาลูนให้เป็นส่วนหนึ่งของฮ่องกงซึ่งรวมเข้าเป็นอาณานิคมของอังกฤษ หมอสอนศาสนาฝรั่งเศสเช่าหรือซื้อที่ดินและปลูกสร้างอาคารได้ เป็นต้น ทั้งนี้ สหรัฐอเมริกาและรัสเซียต่างอ้างความดีความชอบว่ามีส่วนช่วยไกล่เกลี่ยในสงครามครั้งนี้ จึงทำสนธิสัญญาในลักษณะเดียวกันกับจีน และได้รับผลประโยชน์ต่าง ๆ คล้ายกันกับอังกฤษและฝรั่งเศส ยกเว้นเพียงไม่ได้รับค่าปฏิกรรมสงครามเท่านั้น นอกจากนี้ รัสเซียได้บีบบังคับให้จีนยอมยกดินแดนจำนวนมากให้เป็นเขตอิทธิพลของรัสเซีย รวมถึงดินแดนทางตะวันออกของแม่น้ำอูสุสรีในบริเวณแมนจูเรีย ซึ่งรัสเซียใช้เป็นฐานทัพเรือที่เมืองวลาดิวอสต็อกด้วย (Natsupha, 2018: 22-23)

จักรพรรดิเสียนเฟิงสวรรคตในปีถัดมาหลังจากสิ้นสุดสงครามฝิ่นครั้งที่ 2 พระราชโอรสนามว่าไฉ่จื้อนขึ้นครองราชย์เป็นจักรพรรดิฉื่อจื้อ เนื่องจากยังทรงพระเยาว์ มีพระชนมายุเพียง 6 พรรษา จึงมีคณะผู้สำเร็จราชการ ประกอบด้วยสมาชิกพระราชวงศ์และขุนนางระดับสูง ทำหน้าที่ว่าราชการแทน ทว่าพระมารดาของจักรพรรดิฉื่อจื้อนามว่าซูสีไทเฮาได้ทรงทำรัฐประหาร ยึดอำนาจการปกครอง และว่าราชการหลังม่าน ดังนั้น จักรพรรดิฉื่อจื้อจึงเป็นเพียงหุ่นเชิดของพระนางซูสีไทเฮา หลังจากถูกต่างชาติรุกรานอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลราชวงศ์ชิงเริ่มตื่นตัวที่จะศึกษาวิทยาการสมัยใหม่จากตะวันตก จึงก่อเกิดเป็นขบวนการกิจการตะวันตก หรือขบวนการทำให้ตนเองเข้มแข็ง (ค.ศ. 1861 - 1895) โดยมีหลักการว่า เรียนรู้ศาสตร์ปรัชญาบรรณคดีดั้งเดิม

ของจีนเป็นแกนหลัก และศึกษาวิทยาการตะวันตกเพื่อนำไปประยุกต์ใช้จริง ในช่วงนี้ ขุนนางระดับสูงในรัฐบาลราชวงศ์ชิงตื่นตัวเรียนรู้วิทยาการตะวันตก ก่อตั้งโรงงานผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์และอุตสาหกรรมอื่น ๆ ดำเนินกิจการอุตสาหกรรมเหมืองแร่และคมนาคม จัดตั้งกองทัพบกและกองทัพเรือแบบใหม่ สร้างโรงเรียนสมัยใหม่ ส่งนักเรียนจีนไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศ แพลหนังสือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาจีน เป็นต้น ทั้งนี้ รัฐบาลราชวงศ์ชิงได้ก่อตั้งสำนักงานกิจการต่างประเทศขึ้นเพื่อรับผิดชอบงานต่างประเทศและกำกับดูแลภารกิจทั้งหลายของขบวนการกิจการตะวันตก (Fairbank & Goldman, 2006: 217-221)

ในระหว่างนั้น กองทัพจีนกับกองทัพฝรั่งเศสได้ปะทะกันในบริเวณตอนเหนือของเวียดนามและบริเวณชายแดนจีนกับเวียดนาม ขบวนการปะทะครั้งนี้คือฝรั่งเศสต้องการรุกคืบบุกยึดดินแดนทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีนหลังจากที่ยึดเวียดนามได้ จึงเกิดสงครามจีน-ฝรั่งเศส (ค.ศ. 1883 - 1885) ที่กองทัพจีนเป็นฝ่ายได้เปรียบได้ชัยชนะอย่างต่อเนื่องในสมรภูมิ ทว่าขุนนางระดับสูงในรัฐบาลราชวงศ์ชิงดำเนินนโยบายยินยอมอ่อนข้อกับต่างชาติ และพระนางซูสีไทเฮาก็ทรงมีท่าทีเอนเอียงไปในทางเดียวกัน จึงขอเจรจาสงบศึกกับฝรั่งเศส ทำให้รัฐบาลฝรั่งเศสรู้สึกประหลาดใจอย่างยิ่ง ผลของการเจรจา คือ การลงนามในสนธิสัญญาใหม่จีน-ฝรั่งเศส ที่เนื้อหาหลักระบุว่า รัฐบาลราชวงศ์ชิงยอมรับสิทธิคุ้มครองเวียดนามของฝรั่งเศส จีนและฝรั่งเศสร่วมกันปกป้องเขตแดนจีน-เวียดนาม หากจีนจะสร้างทางรถไฟจำเป็นต้องขอคำปรึกษาจากฝรั่งเศสก่อน แฉินยินยอมเปิดมณฑลชายแดนจีน-เวียดนาม 3 แห่ง ได้แก่ ยูนนาน กวางสี และกวางตุ้ง ให้เป็นเขตการค้า (Li, et al., 2001: 178-192) จีนไม่แพ้ก็เหมือนแพ่ ส่วนฝรั่งเศสไม่ชนะก็เหมือนชนะ

ขบวนการกิจการตะวันตกยุติไปเมื่อจีนพ่ายแพ้แก่ญี่ปุ่นในสงครามจีน-ญี่ปุ่น ครั้งที่ 1 (ค.ศ. 1894 - 1895) ตามข้อกำหนดในสนธิสัญญาชิโมโนเซกิ นอกจากจีนต้องจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามจำนวนมหาศาลและยกเกาะไต้หวันให้แก่ญี่ปุ่นแล้ว ญี่ปุ่นยังได้สิทธิสภาพนอกอาณาเขตเหนือดินแดนจีน และเป็นชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่งด้วย ผลกระทบจากความปราชัยของจีนในครั้งนี้หนักหนาสาหัสยิ่งนัก กล่าวคือ หลังจากนั้นชาติมหาอำนาจทั้งหลายอย่างรัสเซีย อังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมนี ล้วนใช้อำนาจบีบบังคับรัฐบาลราชวงศ์ชิงให้ปล่อยเช่าเมืองท่าและเมืองยุทธศาสตร์ต่าง ๆ เป็นเขตเช่า หรือกำหนดบริเวณดังกล่าวให้เป็นเขตอิทธิพลของชาติมหาอำนาจเหล่านั้น (Hsu, 2006: 107-113) จนกระทั่งมีคำพูดว่าเปรียบเสมือนการแบ่งแยกดินแดนจีน

ท่ามกลางวิกฤตร้ายแรงจากการถูกแบ่งแยกดินแดนโดยชาติมหาอำนาจ ราชสำนักชิงพยายามค้นหาทางรอดโดยดำเนินนโยบายปฏิรูปประเทศ จักรพรรดิฉางชวี่ในวัยฉกรรจ์ 27 พรรษา ผู้ซึ่งมีศักดิ์เป็นหลานป้าของพระนางซูสีไทเฮา ทรงรับฟังข้อเสนอแนะของปัญญาชนฝ่ายปฏิรูปอย่างคังโฮ่วเหวยและเหลียงฉีเซา และทรงนำมาปฏิบัติเป็นรูปธรรม การปฏิรูปประเทศครอบคลุมด้านการเมือง เศรษฐกิจ การทหาร การศึกษา และวัฒนธรรม ทว่าส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของกลุ่มผู้มีอำนาจเก่า ดังนั้น เมื่อดำเนินนโยบายไปได้เพียง 103 วัน จึงถูกพระนางซูสีไทเฮาขัดขวาง พระนางทรงทำรัฐประหารยึดอำนาจการปกครอง และทรงกักบริเวณจักรพรรดิฉางชวี่ ในทางประวัติศาสตร์เรียกเหตุการณ์ครั้งนี้ว่า การปฏิรูปร้อยวัน หรือการปฏิรูปอู่ชวี่ (ค.ศ. 1898) (Chang, 2006: 319-329)

ในปีถัดมาเกิดเหตุการณ์จลาจลของพวกนักมวยอู่เหอถวน (ค.ศ. 1899 - 1901) หรือที่เรียกกันว่า กบฏนักมวย เป็นขบวนการต่อต้านตะวันตก ผู้ก่อการส่วนใหญ่เป็นชาวนายากจนในภาคเหนือของจีน ภายใต้คำขวัญ “หนุนราชวงศ์ชิง กำจัดทิ้งตะวันตก” พวกเขาฆ่าและทำร้ายร่างกายชาวตะวันตกและบุคคลในความ

คุ้มครองของชาติตะวันตก รวมถึงทำลายสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคทุกอย่างของชาวตะวันตกที่สร้างไว้บนแผ่นดินจีน ในเบื้องต้น ราชสำนักชิงสนับสนุนพวกนักมวยอีเหอถวน เพราะต้องการใช้เป็นเครื่องมือกำจัดอิทธิพลของมหาอำนาจตะวันตก เมื่อกองทัพพันธมิตรแปดชาติ (รัสเซีย อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เยอรมนี ฝรั่งเศส อิตาลี และออสเตรเลีย-ฮังการี) บุกเข้ากรุงปักกิ่งเพื่อช่วยเหลือประชาชนของตนและปราบปรามการจลาจลนี้ รัฐบาลราชวงศ์ชิงจึงประกาศสงครามกับกองทัพพันธมิตรแปดชาติ ทว่าเมื่อเหตุการณ์บานปลายจนควบคุมไม่อยู่ ท้าทีของราชสำนักชิงต่อการจลาจลนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง โดยร่วมมือกับกองทัพพันธมิตรแปดชาติเพื่อปราบปรามการจลาจลอย่างเด็ดขาด แต่ในท้ายที่สุด เมื่อพวกนักมวยอีเหอถวนพ่ายแพ้ รัฐบาลราชวงศ์ชิงกลับถูกบีบให้ลงนามในสนธิสัญญาซินไฉ่วและสนธิสัญญาอื่นที่เกี่ยวข้องกับนานาชาติ 11 ประเทศ ได้แก่ ประเทศผู้ก่อตั้งกองทัพพันธมิตรแปดชาติ เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ และสเปน เนื้อหาหลักของสนธิสัญญาระบุให้จีนต้องจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามจำนวนมหาศาล อนุญาตให้ต่างชาติตั้งเขตสถานทูตในกรุงปักกิ่งและส่งกองทัพประจำการในเขตสถานทูตได้ จำกัดการป้องกันด้านการทหารในกรุงปักกิ่ง นครเทียนจิน และบริเวณใกล้เคียง ลงโทษขุนนางที่สนับสนุนการจลาจลของนักมวยอีเหอถวน และยกระดับสำนักกิจการต่างประเทศเป็นกระทรวงต่างประเทศ รวมถึงกำหนดให้กระทรวงต่างประเทศมีฐานะสูงสุดในบรรดากระทรวงทั้งหลาย เป็นต้น (Zang, 2010: 17-23)

ต้นคริสต์ศักราชที่ 20 ราชสำนักชิงพยายามปรับตัวตามกระแสโลกโดยดำเนินนโยบายปฏิรูปประเทศอีกครั้งหนึ่ง มีนโยบายปฏิรูปการเมือง กองทัพ ระบบยุติธรรม การศึกษา อุตสาหกรรม เป็นต้น ที่สำคัญคือ การกำหนดว่าจะประกาศใช้รัฐธรรมนูญและระบอบรัฐสภา ทว่าทั้งหมดนี้เป็นเพียงการแก้ปัญหาแบบขอไปทีเพื่อลดแรงเสียดทานของกระแสปฏิวัติในสังคมจีนขณะนั้น ช่วงปลายปี 1908 จักรพรรดิกวางซีและพระนางซูสีไทเฮาสิ้นพระชนม์ห่างกันเพียงหนึ่งวัน ผู้่อ (ปูยี) ในวัย 3 พรรษา ผู้มีศักดิ์เป็นหลานลุงของจักรพรรดิกวางซีได้ขึ้นครองราชย์เป็นจักรพรรดิเซวียนถ่ง มีเจ้าชายไฉ่เฟิงผู้เป็นพระราชบิดาเป็นผู้สำเร็จราชการ อย่างไรก็ตามไม่กี่ปีถัดมาราชวงศ์ชิงก็ล่มสลายลงเพราะการปฏิวัติซินไฮ่ นำโดยซุนยัตเซ็นในปี 1911 และในปีถัดมาจักรพรรดิผู่อี๋ถูกบีบบังคับให้สละราชสมบัติ เหตุการณ์นี้นับเป็นจุดสิ้นสุดของการปกครองโดยราชวงศ์ชิงซึ่งเป็นราชวงศ์สุดท้ายของจีนที่ดำเนินมายาวนานถึง 268 ปี

บทบาทหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ถึงต้นศตวรรษที่ 20 ในการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับจีน

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่มีบทบาทอย่างมากในการรายงานข่าวสารและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมให้ผู้อ่านรับรู้ได้อย่างถูกต้อง เทียบตรง รวดเร็ว และทันเหตุการณ์ (Boonsirisampan, 2013: 32 cited in Thumrongsanta, 2015:16) หนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสมีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง จนถึง ค.ศ. 1845 เมื่อการพิมพ์แบบลูกกลิ้งเดี่ยวในรูปแบบม้วนทรงกระบอก ที่ออกแบบโดยริชาร์ด เอ็ม. โฮ (Richard M. Hoe) ชาวอเมริกัน ทำให้สามารถพิมพ์หนังสือพิมพ์รายวันหลายหมื่นฉบับได้ภายในคืนเดียวและลดต้นทุนการตีพิมพ์ต่อหน่วยลง ต่อมา การปฏิวัติหลายครั้งในยุโรปและการตื่นทองในแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ใน ค.ศ. 1848 ทำให้หนังสือพิมพ์รายวันมียอดขายเพิ่มสูงขึ้นเพราะมีเหตุการณ์ใหม่เกิดขึ้นทุกวัน กอปรกับรถไฟที่ขยายตัวไปอย่างกว้างขวางได้นำหนังสือพิมพ์รายวันไปทั่วดินแดนได้อย่างรวดเร็ว ในช่วงสาธารณรัฐที่ 3 (ค.ศ. 1870 - 1940) สื่อมวลชนมีเสรีภาพมากขึ้น กฎหมายว่าด้วยเสรีภาพของสื่อมวลชนได้รับการรับรองเมื่อ 29 กรกฎาคม 1881 โดยมีข้อความที่ระบุว่า "โรงพิมพ์และร้านหนังสือมีอิสระและเสรีภาพ" (*l'imprimerie et la librairie sont libres*) ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 หนังสือพิมพ์ของฝรั่งเศสได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ระหว่างปี 1881 - 1914 มีหนังสือพิมพ์รายวันมากกว่า 600 หัว และในปี 1914 มีผู้อ่านหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสมากที่สุดทั่วโลก โดยมีอัตราการเข้าใช้หนังสือพิมพ์รายวัน 244 ฉบับต่อประชากรหนึ่งพันคน *เลอ เปอติ ฌูร์นาล* มียอดขายมากกว่าหนึ่งล้านเล่ม ในจำนวนนี้ *เลอ เปอติ ฌูร์นาล* มียอดพิมพ์วันละ 835,000 ฉบับและกระจายไปสู่กลุ่มผู้อ่านได้กว้างขวางมากที่สุด โดยมียอดขายในเมืองต่าง ๆ สูงกว่า 80% ของยอดการตีพิมพ์ (Wikipedia, 2020: Online)

เลอ เปอติ ฌูร์นาล (*Le Petit Journal*) เป็นหนังสือพิมพ์รายวันหัวอนุรักษ์ของปารีส ก่อตั้งโดยนาย โมอิช โปลิดอร์ มิโย (Moïse Polydore Milaud) ผู้มีเชื้อสายยิวจากเมืองบอร์โด พิมพ์เผยแพร่ในช่วง ค.ศ. 1863 - 1944 นับเป็นหนังสือพิมพ์รายวันที่โด่งดังมากในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 จนถึงต้นศตวรรษที่ 20 โดยในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 (ค.ศ. 1914 - 1918) มีชื่อเสียงควบคู่กับอีก 3 ฉบับ ได้แก่ *เลอ เปอติ ปารีส*, *เลอ มาแต็ง* (*Le Matin*) และ *เลอ ฌูร์นาล* (*Le Journal*) ใน ค.ศ. 1890 *เลอ เปอติ ฌูร์นาล* มียอดตีพิมพ์สูงถึงหนึ่งล้านฉบับ เหตุที่ดึงดูดผู้อ่านได้จำนวนมากเป็นเพราะเทคโนโลยีการพิมพ์พัฒนาขึ้นทำให้ต้นทุนการผลิตลดต่ำลง จึงสามารถขายได้ในราคาฉบับละ 5 ซองติမ် หนังสือพิมพ์ฉบับนี้นำเสนอข่าวสารทั้งในประเทศและจากต่างประเทศรอบโลก มีเนื้อหาหลากหลาย แต่ไม่พาดพิงการเมือง ส่วน *เลอ เปอติ ฌูร์นาล* (*ฉบับพิเศษรวมภาพข่าว*) (*Le Petit Journal (Supplément Illustré)*) เป็นฉบับพิเศษที่เน้นนำเสนอภาพข่าวเป็นหลัก (Retronews, 2022: Online)

อิลลัสเตร ซอเลย์ ดู ดิม็องซ์ (*L'illustré Soleil du Dimanche*) เป็นหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์จำหน่ายทุกวันอาทิตย์ ส่วน *อิลลัสเตร นาชันนาล* (*L'illustré National*) เป็นหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ ที่เริ่มตีพิมพ์เมื่อ ค.ศ. 1898 ปีต่อมา (1899) เริ่มมีเรื่องราวที่มีภาพประกอบ และนับตั้งแต่ ค.ศ. 1904 ได้นำเสนอภาพเขียนการ์ตูนชวนหัวเพิ่มมากขึ้น หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 *อิลลัสเตร นาชันนาล* ได้เลิกกิจการ โดยตีพิมพ์ฉบับสุดท้ายในช่วง ค.ศ. 1922 - 1923 (Wikipedia, 2020: Online)

ส่วน *เลอ แปเลอแร็ง* (*Le Pèlerin*) เป็นหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ฉบับแรกที่ดำเนินการโดยคริสตจักร และจัดพิมพ์เผยแพร่โดยสำนักพิมพ์บายาร์ด (Bayard Presse) ของคริสตจักรแห่งหนึ่งในฝรั่งเศส เริ่มเผยแพร่

เป็นจดหมายข่าวสำหรับผู้จาริกแสวงบุญ เมื่อ ค.ศ. 1872 ในปีถัดมาพัฒนาเป็นหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ และเป็นหนังสือพิมพ์ประกอบภาพรายสัปดาห์ ในปี 1877 โดยนำเสนอข่าวสาร 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ ข่าวปัจจุบัน (current news) ข่าวเกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ (religious and spiritual news) และข่าวเกี่ยวกับครอบครัว การพักผ่อน และวัฒนธรรม (news on family, recreation and culture) (Wikipedia, 2022: Online)

สำหรับ *เลอ เปอติ ปารีสียง (ฉบับพิเศษรวมภาพข่าว) (Le Petit Parisien (Supplément Littéraire Illustré))* เป็นหนังสือพิมพ์รายวัน พิมพ์เผยแพร่ 15 ตุลาคม 1876 - 17 สิงหาคม 1944 เป็นหนังสือพิมพ์ฉบับสำคัญฉบับหนึ่งในสาธารณรัฐที่ 3 ก่อตั้งโดยนายหลุยส์ อ็องดริเยล *เลอ เปอติ ฌูร์นาล* ยอ (Louis Andrieux) และได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างรวดเร็ว ใน ค.ศ. 1884 หนังสือพิมพ์เปลี่ยนมือผู้บริหารมาเป็น ฌ็อง ดูปุย (Jean Dupuy) ผู้สนใจการเมืองและทำให้หนังสือพิมพ์ฉบับนี้ประสบความสำเร็จ *เลอ เปอติ ปารีสียง* จึงมีบทบาททางการเมืองตามไปด้วยจนทำให้ยอดตีพิมพ์สูงถึงหนึ่งล้านฉบับ ปกติเป็นหนังสือพิมพ์รายวัน แต่ในช่วง 1889 - 1912 ได้เพิ่มหน้านวนิยายเป็นฉบับพิเศษ เฉพาะวันอาทิตย์ เมื่อ ฌ็อง ดูปุย เสียชีวิตลงในปี 1919 *เลอ เปอติ ปารีสียง* เปลี่ยนมาเป็นหนังสือพิมพ์ฝ่ายซ้าย และมีคู่แข่งฉบับสำคัญคือ *เล โกติเดียง ดู ซัวร์ (Les Quotidiens du Soir)*. (Retronews, 2022: Online)

ส่วน *เลอ มอนิเตอร์ ดู ปุย เดอ โดม (ฉบับพิเศษรวมภาพข่าววันอาทิตย์) (Le Moniteur du Puy-de-Dôme (Supplément Illustré du Dimanche))* เป็นหนังสือพิมพ์รายวันประจำแคว้น พิมพ์เผยแพร่ ในช่วงปี 1856 - 1944 โดยได้รับการสนับสนุนจากจักรวรรดิที่ 2 (ค.ศ. 1852 - 1870) จึงเอนเอียงไปนฝ่ายสาธารณรัฐและมุ่งเน้นส่งเสริมอำนาจของนโปเลียนที่ 3 (Presse locale ancienne, 2022: Online)

เลอ รีร์ (หนังสือพิมพ์ล้อเลียนฉบับวันเสาร์) (Le Rire (journal humoristique paraissant le samedi)) มีต้นกำเนิดที่กรุงปารีส ก่อตั้งโดยนายเฟลิกซ์ ฌูว็อง (Félix Juven) ในสมัย Belle époque (ค.ศ. 1871 - 1880) เป็นหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ ที่มีจำนวน 12 หน้า วางจำหน่ายทุกวันเสาร์ ในราคาฉบับละ 10 ของติม *เลอ รีร์* เกิดขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ที่ชาวปารีสเริ่มมีฐานะดี จึงสนใจที่จะเรียนรู้เรื่องศิลปะ วัฒนธรรม และการเมือง สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในสมัยนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง *เลอ รีร์* จึงมีบทบาทตอบสนองความต้องการอยากรู้ อยากเห็นของผู้คนในปารีส (Retronews, 2022: Online)

เลอ เปอติ โพรว็องซาล (ฉบับพิเศษรวมภาพข่าววันเสาร์) (Le Petit Provençal (Supplément Illustré paraissant le samedi)) เป็นหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ และ *ลา วี อิลูซเตร (La Vie Illustrée)* เป็นหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ ออกทุกวันพฤหัสบดี ราคาขายฉบับละ 30 ของติม ก่อตั้งในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1898 โดยนายเฟลิกซ์ ฌูว็อง ผู้บริหารของ *เลอ รีร์* มีจำนวนหน้าทั้งสิ้น 32 หน้า ซึ่งกว่า 70 % เน้นการนำเสนอภาพข่าวเรื่องราวที่น่าสนใจ (Retronews, 2022: Online) ในขณะที่ *ลา วี อิลูซเตร* ปรับหน้าปกให้เป็นภาพสีพร้อมทั้งนำเสนอภาพข่าวชาวจีนในแมนจูเรียโดนตัดคอในช่วงระหว่างสงครามรัสเซีย-ญี่ปุ่น ในวันที่ 8 กรกฎาคม 1904 ภาพชุดนี้สร้างความตื่นตาตื่นใจให้แก่ผู้อ่านชาวฝรั่งเศสอย่างมาก หนังสือพิมพ์ฉบับนี้ตีพิมพ์ฉบับสุดท้ายในปี 1911 (Wikipedia, 2022: Online)

นับตั้งแต่สิ้นสุดภารกิจเผยแพร่คริสต์ศาสนาของคณะชาวฝรั่งเศสในกรุงปักกิ่ง จนถึงสงครามฝิ่น ราวศตวรรษ 1840 แทบจะไม่มีนักเดินทางชาวฝรั่งเศสเดินทางมายังประเทศจีนอีก นอกจากบริเวณท่าเรือของ

ฮ่องกง มาเก๊า และมณฑลกว๋างตุ้งเท่านั้น แต่หลังจากที่สนธิสัญญาหนานจิง ในปี 1842 ได้เปิดเมืองท่า 5 แห่ง ให้แก่ชาวต่างชาติสำหรับทำการค้า ฝรั่งเศสจึงถือโอกาสส่งคณะทูต ที่นำโดยนายเตโอดอซ เดอ ลาเกรอนเ (Théodose de Lagrené) เดินทางมายังประเทศจีน เมื่อคณะทูตฝรั่งเศสเดินทางกลับไป ชาวฝรั่งเศสที่ร่วมเดินทางมาด้วย ได้พิมพ์เผยแพร่บันทึกการเดินทางของพวกเขา เฉกเช่นบันทึกการเดินทางในประเทศจีนของ นายฌูล อิติเย (Jules Itier) ในปี 1843, 1844, 1845 และ 1846 อนึ่ง ข้อพิพาทระหว่างฝรั่งเศสกับจีนในระยะสิบปีหลังจากนั้น คือ สงครามฝิ่นครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1856 - 1860) สงครามจีน-ฝรั่งเศส (ค.ศ. 1883 - 1885) และ สงครามต่อต้านการจลาจลของนักมวยอื้อเหอถวน (ค.ศ. 1900 - 1901) ทำให้ชาวเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ในประเทศจีนอยู่ในความสนใจเป็นอย่างยิ่งของผู้อ่านชาวฝรั่งเศส ความต้องการที่จะรับรู้เรื่องราวในจีนเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้หนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสเหล่านี้นำเสนอข่าวเหตุการณ์ในจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำเสนอข่าวที่มีภาพวาดประกอบ ที่ได้รับความสนใจอย่างมากจากผู้อ่านหนังสือพิมพ์ชาวฝรั่งเศส (Détrie, 1991)

จีน ฝรั่งเศส และมหาอำนาจจักรวรรดินิยม: มองประวัติศาสตร์จีนปลายราชวงศ์ชิงผ่านภาพข่าวหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศส

หนังสือรวมภาพข่าวเรื่อง *ประวัติศาสตร์จีนที่ล้นหายในตะวันตก: ประวัติศาสตร์จีนสมัยปลายราชวงศ์ชิง ค.ศ. 1891 - 1911* จากการบันทึกของหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศส เลอ เปอติ ฌูร์นาล มีภาพข่าวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์จีนสมัยปลายราชวงศ์ชิงจำนวนทั้งสิ้น 112 ภาพ โดยเรียงตามจำนวนภาพข่าวได้ดังนี้

ตารางที่ 1: จำนวนภาพข่าวที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์จีนสมัยปลายราชวงศ์ชิง

ลำดับ	หนังสือพิมพ์	จำนวนภาพข่าว
1	<i>Le Petit Journal (Supplément Illustré)</i>	73
2	<i>Le Petit Parisien (Supplément Littéraire Illustré)</i>	24
3	<i>Le Moniteur du Puy-de-Dôme (Supplément Illustré du Dimanche)</i>	5
4	<i>Le Pèlerin</i>	3
5	<i>L'illustré Soleil du Dimanche</i>	2
	<i>Le Rire (journal humoristique paraissant le samedi)</i>	2
6	<i>L'illustré National</i>	1
	<i>Le Petit Provençal (Supplément Illustré paraissant le samedi)</i>	1
	<i>La Vie Illustrée (journal hebdomadaire)</i>	1
รวม		112

จากการศึกษาภาพข่าวทั้ง 112 ภาพ ผู้เขียนแบ่งภาพข่าวตามเนื้อหาของความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับต่างประเทศออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่หนึ่ง ภาพข่าวความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับมหาอำนาจจักรวรรดินิยม จำนวน 64 ภาพ กลุ่มที่สอง ภาพข่าวความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับฝรั่งเศส จำนวน 26 ภาพ และกลุ่มที่สาม ภาพข่าวประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องเฉพาะประเทศจีน 22 ภาพ จำนวนภาพข่าวที่กล่าวถึงประวัติศาสตร์จีนนั้นปรากฏมากที่สุดใ *เลอ เปอติ ฌูร์นาล* ซึ่งสะท้อนให้เห็นในเบื้องต้นว่า หนังสือพิมพ์ฉบับนี้สนใจบอกเล่าเรื่องจีนให้แก่ผู้อ่านชาวฝรั่งเศสมากที่สุด

ตารางที่ 2: การแบ่งกลุ่มภาพข่าวตามเนื้อหาของความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับต่างประเทศ

ลำดับ	กลุ่มภาพข่าว	จำนวนภาพข่าว
1	ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับมหาอำนาจจักรวรรดินิยม	64
2	ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับฝรั่งเศส	26
3	ประวัติศาสตร์จีน	22
รวม		112

ผลการวิจัยพบว่า ภาพข่าวกลุ่มที่หนึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับมหาอำนาจจักรวรรดินิยม โดยอาจรวมหรือไม่รวมฝรั่งเศสก็ได้ หากรวมฝรั่งเศส ก็เป็นภาพบันทึกเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับจีนและมหาอำนาจจักรวรรดินิยมหลายประเทศ เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเหตุการณ์ความขัดแย้งและสงครามระหว่างจีนกับต่างชาติ เช่น การเข่นฆ่าชาวต่างชาติของชาวจีน สงครามจีน-ญี่ปุ่นครั้งที่ 1 การจลาจลของนักมวยอื้อเหอถวน การบุกจีนของกองทัพพันธมิตรแปดชาติ สงครามระหว่างรัสเซียกับญี่ปุ่น

ในช่วงต้นทศวรรษ 1890 หลังจากที่ชาวตะวันตก โดยเฉพาะหมอสอนศาสนาหรือมิชชันนารี เข้ามาพำนักและเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในจีนมากขึ้น ความขัดแย้งระหว่างชาวจีนกับชาวตะวันตกและคริสต์ศาสนิกชนทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ หนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสได้บันทึกเหตุการณ์ชาวจีนเข่นฆ่าและประทุษร้ายหมอสอนศาสนา นักบวช และคริสต์ศาสนิกชนทั้งชาวจีนและชาวตะวันตกอย่างโหดเหี้ยม เช่น ใช้มีดดาบตัดศีรษะแล้วเสียบประจานบนยอดไม้ จับมัดไว้กับเสาแล้วจุดไฟเผาทั้งเป็น จับมัดมือมัดเท้า กดลงนอนหงายบนพื้น แล้วใช้คีมดึงลิ้น ในภาพข่าว ผู้ถูกกระทำมีทั้งนักบวชชายหญิงชาวต่างชาติ บางคนเสียชีวิตในทำนองหงายบนพื้น มือหนึ่งกำสายประคำ อีกมือหนึ่งกำไม้กางเขนแนบอก (รูปที่ 1)

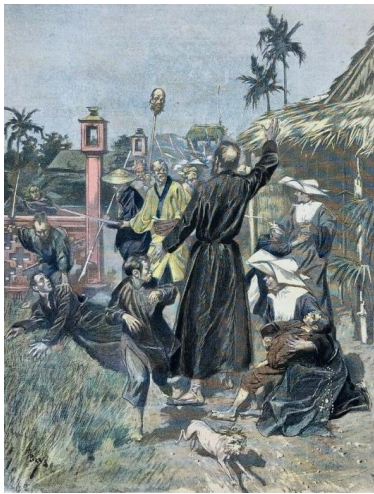

รูปที่ 1: การสังหารหมู่ในจีน

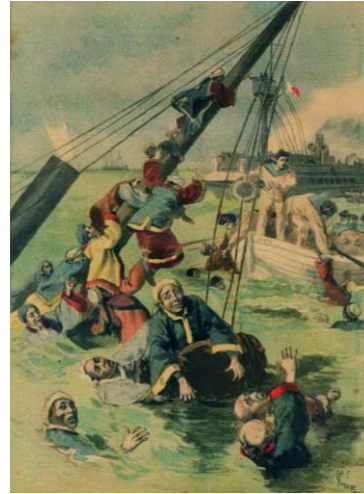
(Le Petit Journal (Supplément Illustré) 19 December 1891)

นอกจากนี้ ยังมีคริสต์ศาสนิกชนชาวจีน ทั้งผู้ใหญ่และเด็กเล็ก ถูกสังหารและประทุษร้าย การเข่นฆ่าและเผาทำลายเกิดขึ้นทั้งในบริเวณโบสถ์คริสต์และบ้านเรือนประชาชน ภาพข่าวหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสยังถ่ายทอดรายละเอียดเล็กน้อยที่ฉายภาพว่า นักบวชชาวตะวันตกพยายามปกป้องคริสต์ศาสนิกชนของพวกเขาอย่างสุดความสามารถ โดยยื่นบังกลุ่มผู้ก่อการแล้วให้เด็กจีนหลบอยู่ข้างหลัง ประคองตัวเด็กจีนที่ถูกทำร้ายและโอบกอดเด็กจีนที่หวาดกลัวอันตราย (รูปที่ 2) สะท้อนให้เห็นชะตากรรมของชาวคริสต์ที่ถูกกระทำร้าย

เสมือนเป็นการทำลายความรู้สึกของชาวคริสต์ หนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสเลือกนำเสนอภาพข่าวนี้ให้แก่ผู้อ่านชาวฝรั่งเศสเพราะเป็นภาพข่าวที่น่าจะได้รับความสนใจ เป็นข่าวที่ขายได้ และสามารถปลุกกระตือรือร้นชาตินิยมในหมู่ชาวฝรั่งเศสได้ นอกจากนี้ การผลิตซ้ำภาพข่าวว่าชาวจีนเช่นฆ่าคริสตศาสนิกชน ยังช่วยตอกย้ำเหตุการณ์ชาวจีนฆ่าบาทหลวงฝรั่งเศสที่มณฑลกวางสีในปี 1856 ให้ฝังแน่นลึกกลงไปอีก ในครั้งนั้น ฝรั่งเศสได้ยกเอาคดีนี้มาเป็นข้ออ้างในการร่วมมือกับอังกฤษเข้าบุกรุกจีน จนปะทุเป็นสงครามฝิ่นครั้งที่ 2 ดังนั้น การที่หนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสเลือกลงภาพข่าวที่น่าเสนอว่า ตนเองเป็น “เหยื่อ” จึงมีเหตุผลทางการเมืองซ่อนเร้นอยู่ เพื่อสร้างความชอบธรรมในการใช้กำลังทางทหารตอบโต้กลับคู่กรณี ซึ่งก็คือจีน

รูปที่ 2: การสังหารหมู่คริสตศาสนิกชนรอบใหม่ในจีน
(L'illustré Soleil du Dimanche 8 October 1893)

รูปที่ 3: เรือรบจีนถูกกองทัพญี่ปุ่นยิงอับปาง
(Le Petit Journal (Supplément Illustré) 13 August 1894)

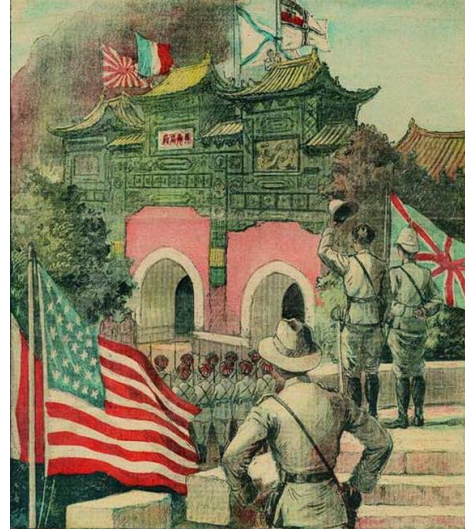
ต่อมาในช่วงกลางทศวรรษ 1890 เกิดสงครามระหว่างจีนกับญี่ปุ่นครั้งที่ 1 หรือสงครามเจ็ยอู๋ ชนวนสงครามคือเหตุการณ์กบฏซวนนาในเกาหลี ราชสำนักโชซอนขอความช่วยเหลือด้านการทหารจากราชสำนักชิงเพื่อปราบกบฏ ทางกรญี่ปุ่นก็ส่งทหารเข้าไปยังเกาหลีด้วย เมื่อกบฏซวนนาถูกปราบสำเร็จ รัฐบาลราชวงศ์ชิงเสนอให้ทั้งจีนและญี่ปุ่นถอนทัพออกจากเกาหลี ทว่า ญี่ปุ่นไม่เพียงปฏิเสธ หากยังเพิ่มกองกำลังอีกด้วย หลังจากนั้นไม่นาน กองทัพญี่ปุ่นก็บุกยึดพระราชวัง จัปตัวกษัตริย์เกาหลี ตั้งรัฐบาลหุ่นเชิด และประกาศสงครามกับจีน (Hsu, 2006: 105-107) หนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสได้บันทึกเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสงครามครั้งนี้ เช่น จลาจลในเกาหลี (Le Petit Journal (Supplément Illustré) 13 August 1894) การสู้รบทางบก ระหว่างกองทัพจีนกับญี่ปุ่น (Le Petit Journal (Supplément Illustré) 29 October 1894) กองทัพเรือญี่ปุ่นยิงเรือรบจีนจนอับปาง (รูปที่ 3)

หลังจากที่รัฐบาลราชวงศ์ชิงพ่ายแพ้อย่างย่อยยับในสงครามนี้ ญี่ปุ่นได้รับสิทธิพิเศษจำนวนมากเหนือดินแดนจีน ส่งผลให้มหาอำนาจจักรวรรดินิยมตะวันตกพากันออกมาเรียกร้องขอสิทธิในการสถาปนาเขตเช่าหรือเขตอิทธิพลของตนเหนือดินแดนจีนด้วย จนกลายเป็นกระแสการแบ่งเค้กแผ่นดินจีนของมหาอำนาจจักรวรรดินิยม หรือในภาษาจีนเรียกว่าการฝ่าแดงโมเงิน ในภาพข่าวหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศส มีภาพประมุขและตัวแทนของมหาอำนาจจักรวรรดินิยม 5 ประเทศ กำลังนั่งล้อมวงแบ่งเค้กซึ่งเปรียบเสมือนแผ่นดินจีน เรียงจาก

ประชาชนชาวตะวันตกที่ถูกกักขัง (รูปที่ 8) ภาพข่าวเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าชาวฝรั่งเศสเป็นผู้ถูกกระทำจากกลุ่มกบฏนักมวย

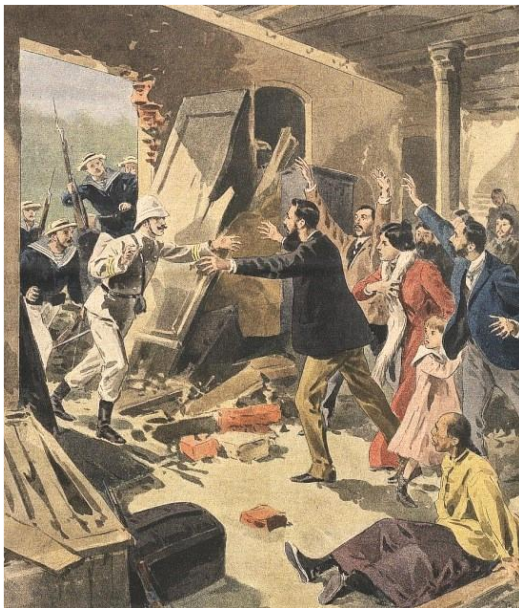

รูปที่ 5: การจลาจลของนักมวยอี่เหอถวน

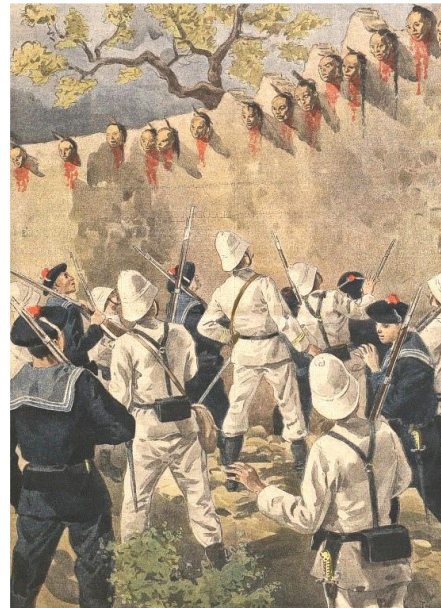

รูปที่ 6: กรุงปักกิ่งแตก

(Le Petit Parisien (Supplément Littéraire Illustré) 17 June 1900) (Le Moniteur du Puy-de-Dôme (Supplément Illustré du Dimanche)) 9 September 1900)

รูปที่ 7: ศีรษะของพวกกบฏนักมวย 14 คน ถูกแขวนอยู่บนกำแพง

รูปที่ 8: กองทัพฝรั่งเศสช่วยชาวยุโรปที่ถูกขังไว้ที่เมืองเป่ตัง

(Le Petit Journal (Supplément Illustré) 4 November 1900)

(Le Petit Journal (Supplément Illustré)

11 November 1900)

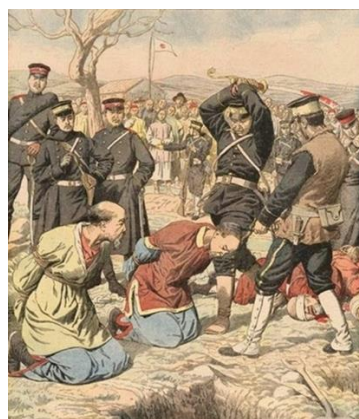
หลังจากที่การจลาจลของนักมวยอี่เหอถวนถูกปราบปรามอย่างราบคาบเพียงไม่กี่ปี สงครามระหว่างรัสเซียกับญี่ปุ่นก็ปะทุขึ้นบนแผ่นดินจีน สาเหตุของสงครามคือความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับญี่ปุ่นในการขยายอิทธิพลเหนือดินแดนแมนจูเรีย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจีน) และคาบสมุทรเกาหลี ในช่วงที่ประเทศคู่สงครามเล็งเห็นถึงภัยคุกคามร่วมกันบนแผ่นดินจีน รัฐบาลราชวงศ์ชิงประกาศจุดยืนเป็นกลาง กำหนดเขตสงครามบน

แผ่นดินจีน และปล่อยให้รัสเซียกับญี่ปุ่นฆ่าฟันกันในพื้นที่ประเทศของตน (Zang, 2010: 28) ทั้งหมดนี้นับเป็นความอภัยยศอดสู้อย่างหาที่สุดมิได้ในประวัติศาสตร์จีน หนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสติดตามเหตุการณ์และรายงานความเคลื่อนไหวของสงครามครั้งนี้อย่างใกล้ชิด ภาพข่าวจำนวนหนึ่งบรรยายความสูญเสียและความพ่ายแพ้ของกองทัพรัสเซียต่อกองทัพญี่ปุ่น (รูปที่ 9) รวมถึงฉายภาพทหารญี่ปุ่นลงโทษประหารชีวิตขุนนางชั้นผู้ใหญ่ของราชสำนักชิงที่ฝักใฝ่ฝ่ายรัสเซีย (รูปที่ 10)

รูปที่ 9: ทหารรัสเซียส่งทหารผู้ได้รับบาดเจ็บทางสกี

(Le Petit Journal (Supplément Illustré) 10 April 1904)

รูปที่ 10: กองทัพญี่ปุ่นประหารชีวิตขุนนางจีนที่ฝักใฝ่ฝ่ายรัสเซีย

(Le Petit Journal (Supplément Illustré) 16 January 1898)

ภาพข่าวกลุ่มที่สองเป็นภาพข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประวัติความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับฝรั่งเศส เนื้อหาส่วนใหญ่สะท้อนความขัดแย้งระหว่างจีนกับฝรั่งเศสในมิติต่าง ๆ โดยมีกรอบประวัติความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับมหาอำนาจจักรวรรดินิยมเป็นภูมิหลัง ชาวฝรั่งเศสในภาพข่าวได้รับการนำเสนอให้เป็นผู้ถูกกระทำ เหตุการณ์ชาวฝรั่งเศสถูกเข่นฆ่าและประทุษร้ายมิให้เห็นคางคกในหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศส เช่น เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรฝรั่งเศสถูกชาวจีนฆ่า (Le Petit Journal (Supplément Illustré) 17 September 1894) ทหารฝรั่งเศสถูกกองทัพธำของจีนจับตัวเป็นเชลย (Le Petit Journal (Supplément Illustré) 25 August 1895) บาทหลวงฝรั่งเศสถูกชาวจีนฆ่าที่ตำบลหย่งอันโจว (L'illustré Soleil du Dimanche 26 June 1898) ทหารฝรั่งเศสสองนายถูกฆ่าที่เขตเช่าฝรั่งเศสเมืองกว๋างโจววาน (Le Petit Journal (Supplément Illustré) 3 December 1899)

ในอีกมุมหนึ่ง เมื่อเกิดความขัดแย้งขั้นรุนแรงระหว่างจีนกับมหาอำนาจจักรวรรดินิยมในเหตุการณ์การจลาจลของนักมวยฮือเหอถวน หนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสได้นำเสนอภาพข่าวที่สื่อถึงความมุ่งมั่นเด็ดเดี่ยวในการปราบจลาจลและชัยชนะเหนือสงครามของฝรั่งเศส เช่น วันที่ 8 กรกฎาคม 1900 เลอ โมนิเตอร์ ดู ปุย เดอ โดม (ฉบับพิเศษรวมภาพข่าววันอาทิตย์) และเลอ เปอติ ปารีสียง (ฉบับพิเศษรวมภาพข่าว) ลงข่าวชัยชนะของกองทัพฝรั่งเศสที่สมรภูมิดำกู่ เดือนต่อมา เลอ เปอติ อูร์นาล (ฉบับพิเศษรวมภาพข่าว) ลงข่าวกองทัพเสริมกำลังของฝรั่งเศสออกเดินทางจากเมืองมาร์เซย์ไปยังจีน ในภาพข่าว ประชาชนยืนอยู่ที่ท่าเรือ โบสถ์ชาติและชุมหมวกขึ้นเหนือศีรษะเพื่ออำลาและให้กำลังใจแก่เหล่าทหารผู้เดินทางไปปฏิบัติหน้าที่พิ้นทะเล สื่อถึงอารมณ์ซีกเหิมและความปรารถนาอันแรงกล้าในการทำสงคราม (รูปที่ 11) จากนั้นเดือนต่อมา เลอ เปอติ ปารีสียง (ฉบับพิเศษรวมภาพข่าว) ลงข่าวกองทัพพันธมิตรแปดชาติบุกกรุงปักกิ่ง ในภาพข่าว กองกำลังทหารกำลัง

เดินขบวนมุ่งหน้าเข้าประตูเมืองปักกิ่ง โดยมีทหารนายหนึ่งถือธงชาติฝรั่งเศสอยู่ในขบวน ตั้งใจสื่อให้เห็นว่า กองทัพฝรั่งเศสเป็นองค์ประกอบสำคัญในกองทัพพันธมิตรแปดชาติ (รูปที่ 12)

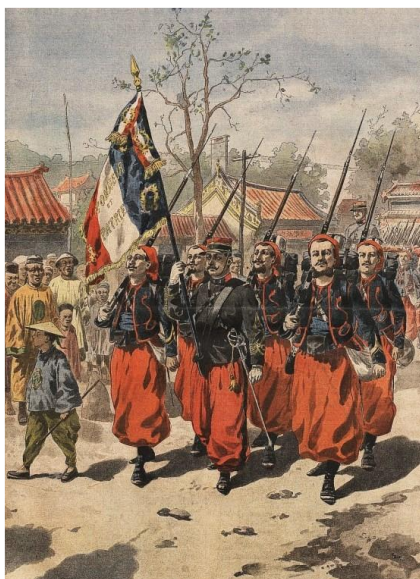
รูปที่ 11: กองทัพฝรั่งเศสออกเดินทางจากเมืองมาร์แซย์ไปจีน

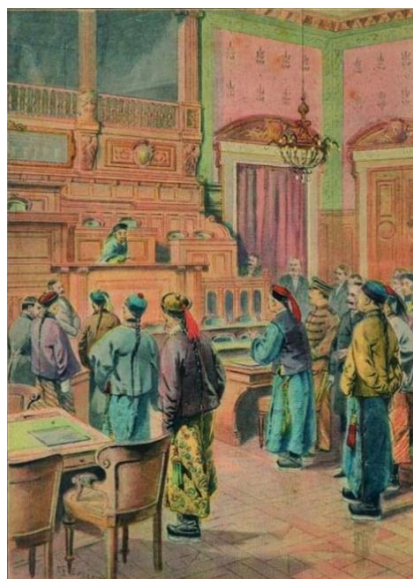
รูปที่ 12: กองทัพพันธมิตรแปดชาติบุกกรุงปักกิ่ง

(*Le Petit Journal (Supplément Illustré)* 26 August 1900) (*Le Petit Parisien (Supplément Littéraire Illustré)* 2 September 1900)

ภาพข่าวในหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสในช่วงนี้ยังนำเสนอเนื้อหาความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับฝรั่งเศสในแง่มุมอื่นที่น่าสนใจ เช่น ฝรั่งเศสส่งกองกำลังซูลาฟว์ (Zouave) ไปปราบการจลาจลของนักมวยอู่เหอถวนที่จินทหารในกองกำลังซูลาฟว์เป็นชาวอาหรับในแอลจีเรียซึ่งเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส สะท้อนให้เห็นความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของทหารในกองทัพฝรั่งเศส ภาพข่าวจึงไม่ได้บอกเล่าเพียงเรื่องการส่งกองกำลังจากแอลจีเรียมาปราบการจลาจลของนักมวยอู่เหอถวนในจินเท่านั้น แต่นักข่าวฝรั่งเศสต้องการแสดงความยิ่งใหญ่ของจักรวรรดิฝรั่งเศสที่มีอาณานิคมอยู่ในดินแดนต่าง ๆ ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจงใจเลือกลงภาพข่าวดังกล่าวในวันที่ 14 กรกฎาคม ซึ่งเป็นวันชาติฝรั่งเศส การกระทำดังกล่าวสะท้อนอุดมการณ์ชาตินิยมและความเป็นมหาอำนาจของฝรั่งเศส (รูปที่ 13) ฝรั่งเศสเปิดโรงฝึก ด้านในมีชาวตะวันตกทั้งชายและหญิงสูบบุหรี่ในท่ามกลางและนอน ในขณะที่ชายชาวจีนทำหน้าที่เป็นบริกร เดินให้บริการเครื่องสูบบุหรี่แก่พวกเขา ภาพข่าวนี้ชี้ให้เห็นแนวคิดที่ว่าฝรั่งเศสเป็นอภิสิทธิ์ชน เป็นชนชั้นของผู้ปกครอง (*Le Petit Journal (Supplément Illustré)* 5 July 1903) ช่วงต้นทศวรรษ 1900 ราชสำนักชิงดำเนินนโยบายปฏิรูปประเทศ จึงส่งคณะผู้แทนซึ่งประกอบด้วยสมาชิกพระราชวงศ์ชั้นสูงและขุนนางชั้นผู้ใหญ่ เดินทางไปศึกษาดูงานที่สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และประเทศต่าง ๆ ในยุโรป ประเด็นที่พวกเขาสนใจคือระบอบการเมืองการปกครอง หนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสได้บันทึกภาพเหตุการณ์การเยือนฝรั่งเศสของคณะผู้แทนจีน พร้อมกับบรรยายว่า เป็นการไปเยือนสภาเทศบาลกรุงปารีส ในภาพข่าวสมาชิกคนหนึ่งในคณะผู้แทนจีนขึ้นไปยืนบนแท่นประธานสภา ส่วนสมาชิกคนอื่นและชาวฝรั่งเศสที่มาต้อนรับยืนมองอยู่ข้างล่าง (รูปที่ 14) นักข่าวฝรั่งเศสต้องการนำเสนอว่า ฝรั่งเศสเป็นประเทศต้นแบบของรูปแบบการปกครองที่ทันสมัยและมีอารยะ จีนซึ่งอยู่ในช่วงการปฏิรูปจึงต้องเดินทางมาเรียนรู้และศึกษาข้อมูลด้านรูปแบบการปกครองของประเทศตน

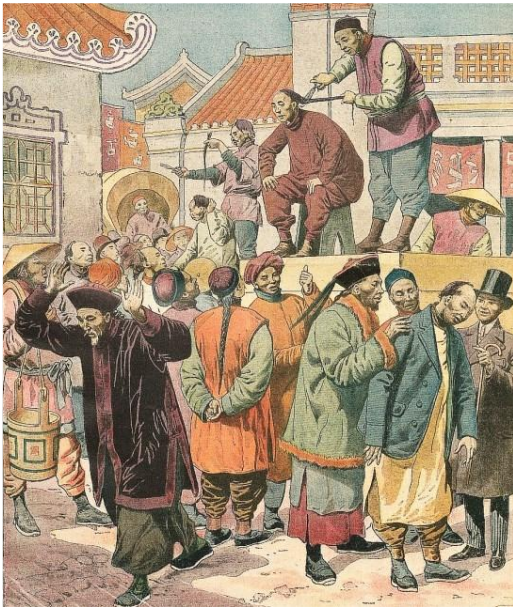
รูปที่ 13: กองกำลังซุอาฟว์ถอนทัพจากเมืองเทียนจิน

รูปที่ 14: คณะผู้แทนจีนเยือนกรุงปารีส

(Le Petit Journal (Supplément Illustré) 14 กรกฎาคม 1901) (Le Petit Journal (Supplément Illustré) 20 พฤษภาคม 1906)

ภาพข่าวกลุ่มที่สามเป็นภาพข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเฉพาะประเทศจีน เนื้อหาส่วนใหญ่นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับขบวนการปฏิวัติและภัยพิบัติในประเทศจีน ตลอดจนภาพบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ในราชสำนักชิง หลังจากที่ราชสำนักชิงทำสงครามพ่ายแพ้มหาอำนาจจักรวรรดินิยมครั้งแล้วครั้งเล่า ล้มเหลวในการบริหารและปฏิรูปประเทศ คลื่นการปฏิวัติภายในประเทศจีนจึงกระเพื่อมออกเป็นวงกว้างมากขึ้นเรื่อย ๆ หนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสได้นำเสนอกระแสการปฏิวัติของจีนออกมาในแง่มุมต่าง ๆ เช่น วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 1911 ก่อนการปฏิวัติซินไฮ่ประมาณ 8 เดือน *เลอ เปอติ ฌูร์นาล (ฉบับพิเศษรวมภาพข่าว)* ลงภาพข่าวเหตุการณ์ชาวจีนจำนวนหนึ่งตัดผมเปียทิ้งต่อหน้ามวลชนในที่สาธารณะที่เมืองเซี่ยงไฮ้ เพื่อแสดงออกถึงการต่อต้านราชวงศ์ชิง การสนับสนุนขบวนการปฏิวัติ และความเป็นสมัยใหม่ ทว่าในภาพเดียวกัน มีขุนนางจีนคนหนึ่งเดินหันหลังออกจากฝูงชน ยกมือสองข้างขึ้นเหนือศีรษะ สีหน้าและอากัปกริยาบ่งบอกว่าเขาไม่เห็นด้วยกับการกระทำดังกล่าว แต่ก็เปลี่ยนแปลงอะไรไม่ได้ ในขณะที่ขุนนางอีกคนหนึ่งกำลังทำท่าปอลอบขายผู้หนึ่งที่เพิ่งตัดผมเปียทิ้ง (รูปที่ 15) วันที่ 29 ตุลาคม 1911 หลังการปฏิวัติซินไฮ่ไม่ถึงเดือน *เลอ เปอติ ปารีเซียง (ฉบับพิเศษรวมภาพข่าว)* ลงภาพเหตุการณ์การลงโทษประหารชีวิตสมาชิกฝ่ายปฏิวัติที่กระทำความผิดฐานฆ่าคนตาย วางเพลิงเผาทรัพย์ของผู้อื่น และปล้นทรัพย์สินของผู้อื่น สะท้อนให้เห็นว่า ในบรรดาสมาชิกฝ่ายปฏิวัติ ก็มีคนร้ายที่ฉวยโอกาสนี้กระทำความผิดอันเป็นภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่น (รูปที่ 16)

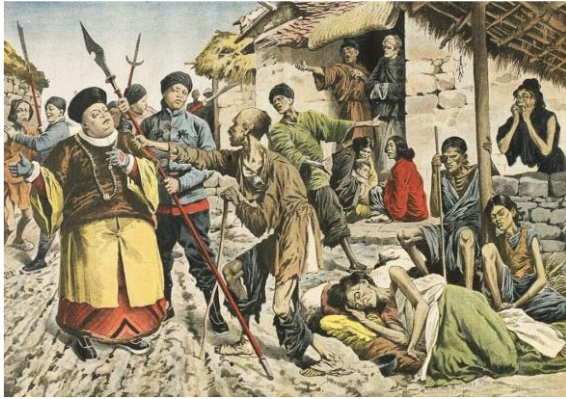

รูปที่ 15: ชาวจีนตัดผมเปียทั้งต่อหน้ามวลชนในเมืองเซียงไฮ้
(Le Petit Journal (Supplément Illustré) 5 February 1911)

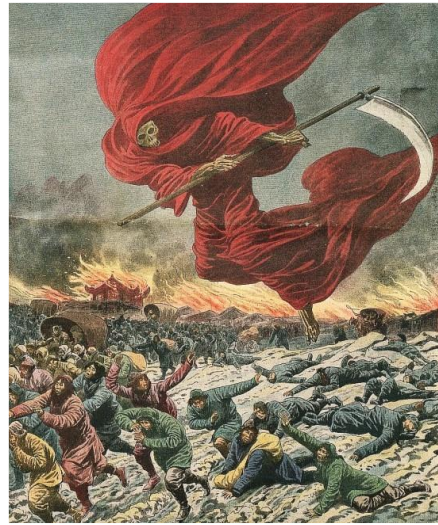

รูปที่ 16: ลงโทษประหารชีวิตสมาชิกฝ่ายปฏิวัติที่กระทำความผิดร้ายแรง
(Le Petit Parisien (Supplément Littéraire Illustré)
29 October 1911)

นอกจากนี้ หนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสยังบันทึกเหตุการณ์ภัยพิบัติในประเทศจีนหลายครั้ง เช่น วันที่ 7 ตุลาคม 1906 เลอ เปติ ปารีสเซียง (ฉบับพิเศษรวมภาพข่าว) ลงภาพข่าวพายุไต้ฝุ่นที่ฮ่องกง เรือทุกลำในทะเลต่างก็อับปาง ศพจำนวนมากลอยอยู่ในทะเล และผู้คนที่ยังมีชีวิตอยู่ก็พยายามเกาะชิ้นส่วนเรือที่ลอยน้ำได้เพื่อเอาตัวรอด วันที่ 3 มีนาคม 1907 เลอ เปติ มูคินัล (ฉบับพิเศษรวมภาพข่าว) รายงานสภาพทุกข์ภัยในจีนที่ชาวบ้านจำนวนมากทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ และคนชรา ต่างมีร่างกายผอมโงจนถึงขั้นหนังหุ้มกระดูก นั่งนอนอยู่หน้าบ้านอย่างหมดอาลัยตายอยาก ขณะที่ขุนนางจีนซึ่งเดินผ่านหน้าบ้าน ยังมีร่างกายอ้วนท้วนสมบูรณ์ ชาวบ้านหลายคนแสดงอาการโกรธซึ่ง พยายามเข้าไปร้องเรียน แต่ผู้ติดตามของขุนนางกลับใช้อาวุธทอกัดกันชาวบ้านไม่ให้เข้าใกล้ ชำรายขุนนางคนนั้นยังแสดงอาการไม่ยี่หระกับสิ่งที่เกิดขึ้นต่อหน้าด้วย (รูปที่ 17) วันที่ 12 และ 19 กุมภาพันธ์ 1911 เลอ เปติ มูร์นาล (ฉบับพิเศษรวมภาพข่าว) นำเสนอสถานการณ์โรคห่าระบาดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจีนหรือที่เรียกว่าแมนจูเรีย ในภาพข่าวของวันที่ 12 ประชาชนอพยพหนีโรคห่ามาถึงแนวกำแพงเมืองจีน ต้องการเดินทางผ่านไปยังอีกฟากของกำแพงเมืองจีน แต่ถูกทหารสกัดไว้ ส่วนในภาพข่าวของวันที่ 19 ประชาชนกำลังวิ่งหนีตายจากโรคห่ากันอย่างอลหม่าน โรคห่าซึ่งเป็นนามธรรมได้รับการถ่ายทอดออกมาเป็นรูปธรรมในภาพของปีศาจพันผ้าแดงลอยอยู่บนฟ้า ใบหน้าเป็นรูปหัวกะโหลกขาว มือทั้งสองข้างถืออาวุธปลายแหลมคม คอยไล่ล่าชนฆ่าผู้คน (รูปที่ 18)

รูปที่ 17: ทูตภิกขภัยในจีน

รูปที่ 18: โรคทำในแมนจูเรีย

(Le Petit Journal (Supplément Illustré) 3 March 1907) (Le Petit Journal (Supplément Illustré) 19 February 1911)

บุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ในราชสำนักชิงเป็นอีกประเด็นที่หนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสให้ความสำคัญในช่วงเวลาดังกล่าว หนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสลงภาพบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ในราชสำนักชิงจำนวน 4 คน ได้แก่ ซูสีไทเฮา (ภาพเดี่ยว 2 ภาพ และภาพคู่กับจักรพรรดิกวางซวี 2 ภาพ) จักรพรรดิกวางซวี (ภาพคู่กับซูสีไทเฮา 2 ภาพ) หลี่หงจาง (ภาพเดี่ยว 2 ภาพ) และเจ้าชายไฉ้อี (ภาพเดี่ยว 1 ภาพ)

รูปที่ 19: พระนางซูสีไทเฮา

รูปที่ 20: พระนางซูสีไทเฮา

(Le Petit Journal (Supplément Illustré) 8 July 1900) (Le Rire (journal humoristique paraissant le samedi) 14 July 1900)

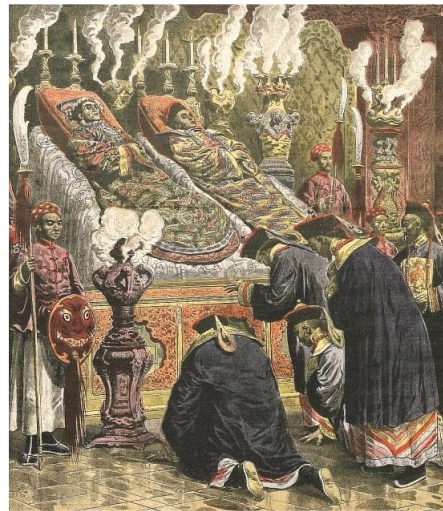
หลังจากจักรพรรดิเสียนเฟิงสวรรคตในปี 1861 ในทางปฏิบัติพระนางซูสีไทเฮาทรงเป็นผู้กุมอำนาจการปกครองสูงสุดในราชสำนักชิงตั้งแต่รัชสมัยจักรพรรดิฉินเจี๊วถึงรัชสมัยจักรพรรดิกวางซวี รวมเวลายาวนาน 47 ปี ในช่วงเวลาเกือบครึ่งศตวรรษที่พระนางซูสีไทเฮาทรงครองอำนาจในราชสำนักชิงนั้น ด้านการปกครองภายในประเทศ พระนางทรงสนับสนุนขบวนการกิจการตะวันตกที่ดำเนินการโดยเหล่าขุนนางระดับสูง และทรงสนับสนุนนโยบายการปฏิรูปประเทศในต้นทศวรรษ 1900 แต่ทรงต่อต้านและยกเลิกการปฏิรูปร้อยวันซึ่งริเริ่ม

โดยจักรพรรดิฉางชวีจึงทำรัฐประหาร ด้านการต่างประเทศ พระนางทรงเป็นผู้กำหนดนโยบายการต่างประเทศทั้งในสงครามจีน-ญี่ปุ่นครั้งที่ 1 และสงครามต่อต้านกองทัพพันธมิตรแปดชาติอันมีเหตุมาจากการจลาจลของนักมวยอู่เหอถวน เนื่องจากพระนางซูสีไทเฮาทรงมีอิทธิพลอย่างยิ่งยวดในราชสำนักชิง ดังนั้น ชาติตะวันตกจึงให้ความสำคัญกับพระนางเป็นอย่างยิ่ง หนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสลงภาพเดี่ยวของพระนางซูสีไทเฮาจำนวน 2 ภาพ ภาพหนึ่งเป็นภาพวาดเสมือนจริง สีหน้าเรียบเฉย นิ่งขรึม (รูปที่ 19) ส่วนอีกภาพเป็นภาพวาดการ์ตูนล้อเลียน แสดงความโหดร้าย มือข้างหนึ่งทรงถือมีด มืออีกข้างหนึ่งถือพัด แยกเขี้ยว หน้าตาดุร้าย ด้านข้างมีรั้วและศิระของคนหลายคนถูกมัดและเสียบไม้ซ้อนกันหลายชั้น เลือดไหลเป็นทาง (รูปที่ 20)

เป็นที่น่าสังเกตว่า หนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสไม่ลงภาพเดี่ยวของจักรพรรดิฉางชวีผู้เป็นประมุขของราชสำนักชิงแม้เพียงภาพเดียว แต่กลับลงเป็นภาพคู่กับพระนางซูสีไทเฮาทั้งสองภาพ ในภาพข่าวแรก (รูปที่ 21) ซูสีไทเฮาทรงรับสั่งให้นำศิระจำนวนมากที่ถูกตัดขาดจากร่างของขุนนางที่สนับสนุนฝ่ายรัสเซียมาแสดงให้จักรพรรดิฉางชวีทอดพระเนตรในห้องพระโรง พระนางแสดงสีหน้าเรียบเฉย ในขณะที่จักรพรรดิฉางชวีเบนพระพักตร์หนี แสดงอาการหวาดกลัว สะท้อนเหตุการณ์สงครามรัสเซีย-ญี่ปุ่นในประวัติศาสตร์จีนสมัยปลายราชวงศ์ชิง รัสเซียกับญี่ปุ่นทำสงครามบนแผ่นดินจีนเพื่อขยายอิทธิพลเหนือภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจีน ทว่ารัฐบาลราชวงศ์ชิงกลับประกาศจุดยืนว่าเป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด และกำหนดเขตแดนการทำสงครามบนแผ่นดินของตนให้ทั้งสองชาตินั้นด้วย พระนางซูสีไทเฮาทรงใช้โอกาสนี้แสดงอำนาจข่มขู่จักรพรรดิฉางชวีซึ่งเพิ่งถูกรัฐประหารยึดอำนาจมาเพียงไม่กี่ปี ส่วนภาพข่าวที่สอง (รูปที่ 22) เป็นภาพพระศพของจักรพรรดิฉางชวีและพระนางซูสีไทเฮาในพระราชวังต้องห้ามกู้กง จักรพรรดิฉางชวีสวรรคตก่อนซูสีไทเฮาสิ้นพระชนม์เพียงหนึ่งวัน ทำให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์และตั้งคำถามทั่วไปว่า แท้จริงแล้วจักรพรรดิฉางชวีถูกพระนางซูสีไทเฮาวางยาพิษจนสวรรคตหรือไม่ (Shao & Wang, 2011: 146-148)

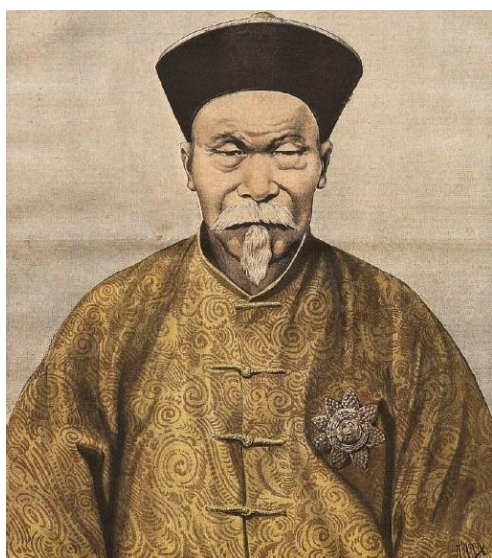
รูปที่ 21: พระนางซูสีไทเฮารับสั่งให้นำศิระของขุนนางที่สนับสนุนรัสเซียมาแสดงให้จักรพรรดิฉางชวีทอดพระเนตร

รูปที่ 22: พระศพของพระนางซูสีไทเฮาและจักรพรรดิฉางชวี (Le Petit Journal (Supplément Illustré))

ห้สิ่งจางเป็นขุนนางราชสำนักชิงเพียงคนเดียวที่ได้ลงภาพเดี่ยวในหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสจำนวน 2 ภาพ ภาพหนึ่งเป็นภาพวาดเสมือนจริง หน้ามอตรง สีหน้าเคร่งขรึม (รูปที่ 23) ส่วนอีกภาพเป็นภาพวาด

การ์ตูนล้อเลียน หลี่หงจางหันหน้าไปทางซ้ายซึ่งเป็นป้อมปืนใหญ่โดยมีฉากหลังเป็นทะเล (*Le Rire (journal humoristique paraissant le samedi)* 18 August 1900) หลี่หงจางเป็นขุนนางฝ่ายการปกครอง การต่างประเทศ และการทหารที่โด่งดังในประวัติศาสตร์จีนสมัยปลายราชวงศ์ชิง เขาเป็นหนึ่งในแกนนำขบวนการกบฏฝูเจี้ยน ร่วมปราบกบฏไท่ผิงเทียนกั๋ว จากนั้นได้รับตำแหน่งขุนนางระดับสูง เช่น ผู้ว่าการมณฑลจี๋ลี่ (รับผิดชอบดูแลพื้นที่ยุทธศาสตร์ครอบคลุมทั้งกรุงปักกิ่ง นครเทียนจิน รวมถึงพื้นที่บางส่วนของมณฑลเหอเป่ย์ เหนือหนาน และซานตง) และผู้ว่าการมณฑลกวางตุ้ง-กวางสี (รับผิดชอบดูแลพื้นที่เศรษฐกิจและชายแดน) เขาได้รับมอบหมายให้ก่อตั้งกองทัพเรือเป่ย์หยาง โดยมีฐานทัพตั้งอยู่ที่เมืองท่าเว่ยไห่เหว่ย หลี่วู่ซุ่น และต้ากู่ รับผิดชอบดูแลน่านน้ำทะเลบัวไห่ แต่กองทัพเรือเป่ย์หยางที่เขาทุ่มเทร่างกายแรงใจสร้างขึ้นมานี้กลับถูกกองทัพเรือญี่ปุ่นโจมตีจนพินาศย่อยยับไม่มีชิ้นดีในสงครามจีน-ญี่ปุ่นครั้งที่ 1 (Fairbank, 1999: 132-147) หลี่หงจางเคยไปเยือนรัสเซีย เยอรมนี อังกฤษ ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา ในฐานะผู้แทนรัฐบาลราชวงศ์ชิง อย่างไรก็ตาม ภาพลักษณ์และชื่อเสียงของหลี่หงจางในประวัติศาสตร์จีนค่อนข้างย่ำแย่ จนถึงขั้นถูกประณามว่าเป็นคนขายชาติ เนื่องจากเขาได้รับมอบหมายเป็นผู้แทนรัฐบาลราชวงศ์ชิงในการลงนามในสนธิสัญญาอันไม่เป็นธรรมกับมหาอำนาจจักรวรรดินิยมจำนวนสองฉบับ ได้แก่ สนธิสัญญาชิโมโนเซกิ (หลังพ่ายแพ้ให้กับญี่ปุ่นในสงครามจีน-ญี่ปุ่นครั้งที่ 1) และสนธิสัญญาซินฉงวู (หลังพ่ายแพ้ให้กับกองทัพพันธมิตรแปดชาติ)

รูปที่ 23: หลี่หงจาง

รูปที่ 24: เจ้าชายไฉ้อี

(*Le Petit Journal (Supplément Illustré)* 26 July 1896) (เลอ โมนิเตอร์ ดู ปุย เดอ โดม (ฉบับพิเศษรวมภาพข่าววันอาทิตย์))

ภาพเจ้าชายไฉ้อี (รูปที่ 24) สะท้อนให้เห็นว่าฝรั่งเศสซึ่งเป็นมหาอำนาจจักรวรรดินิยมให้ความสำคัญกับการแต่งตั้งรัชทายาทผู้สืบราชสมบัติของราชสำนักชิงเป็นอย่างยิ่ง ประเทศมหาอำนาจต่างหวังว่า หากราชสำนักชิงแต่งตั้งจักรพรรดิจีนผู้มีจุดยืนโน้มเอียงเข้าข้างประเทศของตนแล้ว จะสามารถบงการรัฐบาลราชวงศ์ชิงและกอบโกยผลประโยชน์จากแผ่นดินจีนได้อย่างต่อเนื่อง ต้นปี 1900 พระนางซูสีไทเฮาทรงแต่งตั้งพระโอรสของเจ้าชายไฉ้อี นามว่าผู้เจิ้นไฉว่ 15 พรรษาเป็นรัชทายาท อีกทั้งทรงวางแผนจะปลดจักรพรรดิกวังชวี และเชิญผู้เจิ้นไฉว่ขึ้นครองราชย์แทน เพื่อกำจัดอิทธิพลของพรรคพวกฝ่ายจักรพรรดิกวังชวีที่ยังคงหลงเหลืออยู่จาก

การปฏิรูปร้อยวัน พระชายาของเจ้าชายไฉอี้เป็นธิดาของน้องชายของซูสีไทเฮา กล่าวคือ ซูสีไทเฮาทรงแต่งตั้งหลานของน้องชายตนเป็นรัชทายาท (Li & Zhao, 2015: 96) คณะทูตานุทูตต่างประเทศต่างคัดค้านการตัดสินใจครั้งนี้ของซูสีไทเฮาด้วยการไม่เดินทางไปแสดงความยินดีในพระราชวังเพื่อแสดงจุดยืนว่าไม่ยอมรับรัชทายาทพระองค์นี้ ด้วยเหตุนี้ แผนการแต่งตั้งรัชทายาทผู้จวินและการปลดจักรพรรดิกวางซีของซูสีไทเฮาจึงล้มเหลว ส่งผลให้ซูสีไทเฮาและพรรคพวกฝ่ายพระนางซึ่งรวมเจ้าชายไฉอี้ไม่พอใจเป็นอย่างยิ่ง จึงดำเนินนโยบายใช้พวกนักมวยอี่เหอถวนเป็นเครื่องมือกำจัดอิทธิพลต่างชาติ (Li et al., 2001: 280) อย่างไรก็ตาม หลังจากการจลาจลของนักมวยอี่เหอถวนถูกกองทัพพันธมิตรแปดชาติปราบจนราบคาบ เจ้าชายไฉอี้ถูกตัดสินเป็นผู้กระทำความผิดฐานส่งเสริมการจลาจลของนักมวยอี่เหอถวน ถูกลงโทษด้วยการเนรเทศไปชายแดนพร้อมกับผู้จวิน

บทสรุป

หากเปรียบเทียบประเทศจีนในสมัยปลายราชวงศ์ชิงเป็นเรือลำหนึ่งแล้ว เรือลำนี้คงมีสภาพผุพังเสียเต็มประดา มิหนำซ้ำยังต้องแล่นในมหาสมุทรที่มีคลื่นลมแรงจากมรสุมอีก เมื่อมองประวัติศาสตร์จีนสมัยปลายราชวงศ์ชิงผ่านเลนส์ของ “คนใน” ประเทศจีนไม่เพียงประสบปัญหาความวุ่นวายภายในประเทศจากกบฏและจลาจลกลุ่มต่าง ๆ แต่ยังถูกต่างชาติรุกรานและฉกฉวยผลประโยชน์จำนวนมากหลายครั้งแล้วครั้งเล่า ทว่าบทความชิ้นนี้พยายามศึกษาประวัติศาสตร์จีนจากมุมมองอื่น ภาพข่าวจากหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสในช่วงปี 1891 - 1911 ได้ชี้ให้เห็นถึงปฏิบัติการของฝรั่งเศสที่ขับเคลื่อนภารกิจของคนผิวขาวที่ต้องการจะปลดแอกประเทศในโลกตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาของภาพข่าวที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่หนึ่ง ภาพข่าวประวัติความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับมหาอำนาจจักรวรรดินิยม จากมุมมองของนักข่าวฝรั่งเศส ภาพข่าวเหล่านี้สะท้อนเหตุการณ์สงครามระหว่างจีนกับญี่ปุ่นครั้งที่ 1 การจลาจลของนักมวยอี่เหอ ถวน การบุกจีนของกองทัพพันธมิตรแปดชาติ และสงครามระหว่างรัสเซียกับญี่ปุ่น เป็นต้น กลุ่มที่สอง ภาพข่าวประวัติความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับฝรั่งเศส แม้ว่าภาพข่าวเหล่านี้มาจากหนังสือพิมพ์สัญชาติฝรั่งเศส แต่กลับนำเสนอเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องเฉพาะจีนกับฝรั่งเศสเพียง 26 ภาพเท่านั้น ซึ่งได้เล่าเหตุการณ์ความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างจีนกับฝรั่งเศสในสมัยปลายราชวงศ์ชิง อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังพบเนื้อหาภาพข่าวกลุ่มที่สามซึ่งอยู่นอกเหนือสมมุติฐาน กล่าวคือ ภาพข่าวประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องเฉพาะประเทศจีน ส่วนใหญ่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับขบวนการปฏิวัติและภัยพิบัติในประเทศจีน ตลอดจนนำเสนอภาพบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ในราชสำนักชิง ในภาพรวม ผู้วิจัยพบว่าภาพข่าวในหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสสะท้อนมุมมองว่าจีนเป็นผู้จุดชนวนความขัดแย้งกับต่างชาติ และยังเป็นผู้ที่ทำให้เหตุปะทะทวีความรุนแรงมากขึ้น ในขณะที่ ภาพข่าวเหล่านี้กลับนำเสนอและให้ความสำคัญว่าฝรั่งเศสและมหาอำนาจจักรวรรดินิยมเป็นฝ่ายที่ถูกกระทำ จึงจำเป็นต้องใช้กำลังเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของตนเอง

รายการอ้างอิง

- Benshu bianxie zu. (2009). *Introduction to Modern Chinese History (2009 revised edition)*. Beijing: Higher Education Press. (In Chinese)
- Chang, H. (2006). Intellectual change and the reform movement, 1890 - 1898. In Fairbank, J. K. and Liu, K. C. (Eds.), *The Cambridge History of China (Volume 11, Late Ch'ing, 1800 - 1911, Part 2)* (pp. 274-338). New York: Cambridge University Press.
- Détré, M., Boothroyd, N. (1991). *Le Voyage en Chine: anthologie des voyageurs occidentaux du Moyen-âge à la chute de l'empire chinois*. Bouquins Press. (In French)
- Fairbank, J. K. (1999). *The Great Chinese Revolution: 1800 - 1985* (Liu, Z., Trans.). Beijing: World Affairs Press. (In Chinese)
- Fairbank, J. K. and Goldman, M. (2006). *China: a new history*. Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Gallica. (2022). *L'illustré National*. <https://gallica.bnf.fr/html/und/litteratures/lillustre-national>. (In French)
- Gilles, B. (2013). De l'insurrection au péril jaune: Le Petit Journal et la révolution de 1911. *Matériaux pour l'histoire de notre temps 109-110*: 40-45. (In French)
- Hsu, I. C. Y. (2006). Late Ch'ing foreign relations, 1866 - 1905. In Fairbank, J. K. and Liu, K. C. (Eds.), *The Cambridge History of China (Volume 11, Late Ch'ing, 1800 - 1911, Part 2)* (pp. 70-141). New York: Cambridge University Press.
- Kruarattikan, S. (2012). *Modern Chinese History*. Nonthaburi: Chuanan Press. (In Thai)
- Li, H. and Zhao, L. (2015). *The Lost History of China in the West: Chinese History during the Late Qing Dynasty 1891 - 1911 Recorded by French Newspaper Le Petit Journal*. Beijing: Beijing Times Chinese Press. (In Chinese)
- Li, K., et al. (2001). *Modern Chinese History (4th edition)*. Beijing: Zhonghua Book Company. (In Chinese)
- Natsupha, C. (2018). *Chinese History 1900 - 1949*. Bangkok: Sangsan Press. (In Thai)
- Presse locale ancienne. (2022). *Le Moniteur du Puy-de-Dôme*. <https://presselocaleancienne.bnf.fr/ark:/12148/cb32819370d>. (In French)
- Retronews. (2022). *Le Petit Journal*. <https://www.retronews.fr/titre-de-presse/petitjournal>. (In French)
- Retronews. (2022). *Le Petit Parisien*. <https://www.retronews.fr/titre-de-presse/petit-parisien>. (In French)
- Retronews. (2022). *Le Petit Provençal*. <https://www.retronews.fr/titre-de-presse/petit-provençal>. (In French)

- Retronews. (2022). *Le Rire*. <https://www.retronews.fr/histoire-de-la-presse/echo-de-presse/2022/01/04/le-rire-journal-satirique>. (In French)
- Shao, Y. and Wang, H. (2011). *A Book to Understand the Modern History of China*. Beijing: Zhonghua Book Company. (In Chinese)
- Spence, J. D. (1990). *The Search for Modern China*. New York: W.W. Norton.
- Thumrongsanta, T. (2016). Polyphony, Intertextuality, and Interdiscursivity in the news on King Bhumibol Adulyadej's Death in Daily French Newspaper. *Journal of Arts Silapokorn University* 2 (38) : 13-40. (In Thai)
- Wakeman, F. (1995). The Canton trade and the Opium War. In Fairbank, J. K. (Ed.), *The Cambridge History of China (Volume 10, Late Ch'ing, 1800 - 1911, Part 1)* (pp. 163-212). New York: Cambridge University Press.
- Wikipedia. (2022). *La Vie Illustrée*. https://fr.wikipedia.org/wiki/La_Vie_illustr%C3%A9e. (In French)
- Wikipedia. (2022). *Le Pèlerin (magazine)*. [https://fr.wikipedia.org/wiki/Le_P%C3%A8lerin_\(magazine\)](https://fr.wikipedia.org/wiki/Le_P%C3%A8lerin_(magazine)). (In French)
- Wikipedia. (2020). *L'illustré Soleil du Dimanche*. [https://fr.wikipedia.org/wiki/Le_Soleil_\(quotidien_fran%C3%A7ais\)](https://fr.wikipedia.org/wiki/Le_Soleil_(quotidien_fran%C3%A7ais)). (In French)
- Zang, Y. (2010). *China and the World in 20th Century*. Beijing: Peking University Press. (In Chinese)
- Zhang, C. (2004). *Introduction to Ancient Chinese History (Volume 2)*. Beijing: Peking University Press. (In Chinese)